

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžeje 20. kiekvieno mėne-
sio. Metinė prekė su pri-
siuntimu

Rusijoje 4 rubl.,
Prūsijoje 4 mark.,
Amėrikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kasštėja už kiekvieną ke-
tvirtai dalytą eilutę smulkių
rasztu spaustą 20 pfen. arba
10 kap. priimami „Varpo“
rėdystėje Bitėnuse per Lum-
pėnus, Ostpreussen.

literatūros, politikos ir mokslo menesinis laikrasztis.

Italpa: Reikalingumas Lietuvaiczių apszvietimo. -j-g-. — Nemunui, V. Kapsas. — Antanas Valys, Jonas G . . . ys. — Audiator et altera pars! Szernās. — Isz tėvyniszkos dirvos, a-b. — Hygiēna, Hygiējos tarnas. — Algirdis ir Keistutis didžiū Lietuvos kunigaikszczziū, Jonas Vincaitis. — Isz visūr, Budrys. — Balsai lietuviszku draugysczziū. Liutas. — Politika. — Muzika. Isz produktiszku turgavieczziū. — Isz bulletino meteorologiszkos Vilniaus observatorijos.

Reikalingumas Lietuvaiczių apszvietimo.

Tarpu kitu svarbesniu dalyku, apie kuriūs pasirupinti jau senai atėjo laikas, yra stoka apszviestu Lietuvninkiu. Tūkart, kada skaitlius apszviestu Lietuvninku siekia tukstancziū ir kasdien didinasi, dėl suskaitimo apszviestu Lietuvninkiu per daug yra vienos rankos pirsztu. Teisybė, galima rasti Lietuvoje sziek tiek apszviestu mergaicziū (tankiausei isz bajoru), bet priskirti anas prie tikru Lietuvaicziū niekaip ne gali, nės pagal savo pažiuras ir pasielgimą, atmetus vardą, nieko priderencziū Lietuvaitėms ne turi. Lietuvei, supratę svarbumą apszvaistos ir rupindamiesi apie mokinimą savo sunu, negali iksziol suprasti reikalingumą apszvietimo dėl dukteru, o kad tuli ir supranta, nesiskubina supratimą tą iszpildyti, ir bijosi, kaip sako, kad dukters, gavusios apszvietimą, ne turės kur dėtis, prasto-gi darbo dirbti ne norės. Kad apszviestos moters visur atnesza kodidžiausią naudą, supranta dabar kiekvienas vaikas. Ne turint apszviestu Lietuvninkiu, nēr ką ir mislyti apie užlaykimą lietuviystės, nės niekad ne turėsime tikros lietuviszkos szejimos, ne turėsime tikro lietuviszko tipo. Dabar labai daug apszviestu Lietuviu su visūmi pranyksta dėl lietuviystės, vien tik isz priezasties stokos apszviestu Lietuvninkiu, nės pacziūdamiesi su svetimtautems, pavirsta ar į Lenkus, ar į Vokieczzius, ar į Gudus, vaikai-gi ju su visūmi ne pažįsta prigimimo tėvo ir laikosi prie motynos tautos. Kaltinti tokius Lietuvius ir skaityti atskalunais ne su visūmi teisingas dalykas, nės sunku yra reikalauti nū apszviesto žmogaus, idant susirisztu ant viso gyvenimo su motere, kuri moka tik karves milszti. Kas per ramumas dėl apszviesto žmogaus turėti draugę savo gyvenimo, su kuria valandose atilsio ne gali nei pasirodavoti savo darbe, nei pasikalbėti apie nieką kaip tik apie dalykus nesiekencziūs toliaus už rubežiū kasdieniniu atsitikimu ir ne turincziūs jokios sujungmės su intelektualiszkais darbais. Tru-

stis-gi apie apszvietimą savo pacziūs ne kiekvienas gali ir turi laiko.

Sulyg pradzei mokslo auginimas vaiko priguli prie motynos, t. y., nū užgimimo lyg 7 iki 8 metams vaikas lieka nūlat po akimis motynos, po jos prižiura. Ką-gi padarys isz vaiko neapszviesta motyna, kaip sunaudos jo jautrumą ant visko, kas aplink jį yra, kokią įkvėps jam dvasią? Atsakymas kiekvienam yra aiskus . . . Kiti vėl sako, kad vyras, paėmęs paczią isz svetimos tautos galētu aną perdirbti pagal savo norą ir užmanymą. Abejotinas tai dalykas, ar galima taip padaryti, nės tokiu pavyzdziū iksziol turime labai mažai; lengviaus yra pasakyti nei kaip iszpildyti.

Kad apszviestos Lietuvninkės ir ne atnesztu musu tėvynei jokios kitoniszkos naudos, tai jau dėl to vieno, idant apszviesti Lietuvei galētu isz savo tautos pacziūs vesti, mokinimas Lietuvninkiu yra reikalingu. Dabar atsitinka girdėti, kad kraiczei Lietuvaicziū, ukininku dukteru, tankei isznesza apie kelis tukstancziūs rubliū. Jaigu tėvai gali sukrauti dukterims tokią kruvą pinigū, tai ar ne butu geriaus, idant nors pusė szitu pinigū butu pavesta dėl mokinimo tu pacziū dukteru? Gali buti, kad musu ukininkai ne aiskzei supranta naudą ir reikalingumą apszvietimo savo dukteru, bet inteligencija turi ta gerai iszmanyti.

Dėl to-gi szaukemes prie visu Lietuvninku inteligentu, gyvenancziū Lietuvoje, idant iszaiskintu neapszviestiems broliams, kaip yra reikalingu, naudingu ir svarbu dalyku mokinimas Lietuvaicziū. Sziamė atsitikime galētu daug gero padaryti kunigai, nės prasti žmonės greicziaus ju žodziū paklausytu. Kad Lietuvei, prasti žmonės, patys suprato reikalingumą mokinimo sunu, dar greicziaus supras naudą apszvietimo dukteru, jeigu tą dalyką iszaizszkins jiems inteligencija, supratę-gi, pradės dukteris mokinti, taip pat nesigailėdami skatiko, kaip nesigaili jo dėl sunu. Nauda isz to Lietuvai bus neiszpasakytai didelė, nės turėsime tikrą lietuviszką apszviestą szejimą, sudaikysime daugel Lietuviu nū iszszadėjimo lietuviystės, susimazins

157350

skaitlius atskalunu, o kas svarbiausias — atsiras daugiau darbininku dėl gero Lietuvos, nės apszviestos Lietuvinkės darbūse savo ne pasilikis nū vyrū.

Kolaik lietuviszka inteligencija jieszkos sav pacziu tarp svetimu tautu, kolaik ne turėsime savo apszviestos szejmynos, t. y. kolaik ne bus apszviestu Lietuvninkiu, darbas musu ne bus darbu visos tautos, bet tik skirtingu žmoniū, o toksai darbas ne dūs mums gana spēku dėl atsispyrimo nū izsnaikinimo mus, dėl kariavimo su aplinkinėmis tautomis.

-j-g-

Nemunui.

(Pagal Ad. Mick.)

Nemune, musu upe! kur tie vandens tavo,
Kuriūs, žekeliu budams, sėmiau rankoms savo,
O ant kuriu, užaugęs, laivelyj' plukojau
Ir nerimstanczei szirdzei atvėsio jieszkojau?

Laura, žiurint į savo patogų sziaszėlį,
Czia mėgo szukūt plaukus ir pint vainikėlį.
Tą jos aiszky sziaszėlį, kurs vilnyj' siubavo,
Nesyk drumszcziau asz jaunas aszaromis savo.

Nemune, upė mano! kur vilniu daugumas,
Su kuriomis tiek vilties ir laimės tiek buvo?
Kur dingo mažū metu tas mielas ramumas?
Kur mielesnė jaunystės nerimastis žuvo?
Nematyt mano Lauros, nier draugu vainiko...
Viskas pradingo, dėl ko aszaros man liko?

V. Kapsas.

Antanas Valys.

Apsyaka paraszė Jonas G...ys.

(Tąsa.)

Izsklausius kunigo žodžius, Valienė pargrįžo namon ramesne ir nū to laiko pradėjo mažiaus mislyti apie nusidėjimą sunaus, nės jo izszižadėjimą kunigystės turėjo už didę kalbę. Kada-gi moters, kaimyniszkes, pradėdavo prikalinėti, idant nedaleistu suniui „klysti“, atsakydavo žodžiais kunigo. Palengva galvoje Valienės pradėjo augti mislis, izsmokėti ant kunigo vidutini sunų, paliekant Antanui liūsybę izsirinkimo sav lūmo. Nors ir vyrui ta mislis patika, bet izskratęs gerai maiszialį ant mokslo Antano, nieko paczei ne atsakydavo, tik galva pakreipdavo ir pakauszį pakasydavo, lyg norėdams pasakyti: ne žinau, ar izsteks dėl dviejų?

Metai po metais Antanas ėjo izz klesos į klesą, o pabaigęs dvidesimt metu, pabaigo sykiu ir gimnazija. Praleidęs vasarą pas tėvus, rudenyje izskeliavo į Petrapilį, idant istoti „Medicinos Akademijan“. Antanui pasitaike kogeriausias laikas pastojimo Petrapilin, nės tada buvo tenai gan lietuviszkos jaunūmenės, susirenkusios dėl mokslo izz visokiu Lietuvos ir Žemaičių kampu.

Tarp ju atsirado nemažai tokiu, kurie gerai jau suprato Lietuvos reikalus ir senei buvo pametę jūkingą linkimą prie svetimu tautu, izszižadant savo prigimimo ir tautiszkos dvasios. Buvo ir tokiu, kurie turėjo platesnias pažiuras ant abelnai svetiszko padėjimo, o draugystė anu atneszė Antanui didelę

naudą, pajudinant jį prie tyrinėjimo klausymu, kurie pradėjo aiszkintis ir platintis po visą Europą. Ne apleisdamas savo mokslo, atrasdavo laiką dėl užsiėmimo paszalineis dalykais, o neilgai trukus, suprato daug daigtu, apie kurius ne buvo ne girdėjęs. Sziamėgi laike nusirpo jo galvoje pažiuros ant Lietuvos padėjimo ir susistiprino tautiszka dvasia. Kaip valanda nelaimės tankei izsmokina žmogų daugiau, nei ilgi metai laimės, taip gera draugystė per metus izsmokino Antaną daugiau, nei butu naudojęs kitame padėjime per ilgą laiką. Jaunikaitis besirupinantis izspradziu tik apie padarymą karjevoss, metams sukakus, negalėjo sulaukti vasaros, idant kogreicziaus grįžti į Lietuvą ir pradėti dirbti darbą dėl pagerinimo padėjimo tėvynės. Datirtas tai daigtas, kad musu jaunimas, likdamas svetimoje szalyje, karszcziaus pradeda mylėti tėvynę ir rupinas nors sziek-tiek anai tarnauti. Gal tas priguli prie prigimimo szmogaus, nės visi mes, atsitolinę nū brangiųjų mus szirdzei, karszcziaus jūs mylime, labiaus ju gailimes...

Sugryžęs ant vasaros į Lietuvą, Antanas ne gaiszūdams stverės prie pervedimo ideju, kurias regėjo naudingas dėl tėvynės. Bet atsitiko tas, kas tankei atsitinka kada teoretikisztus daigtus reikia įvesti į gyvenimą. Pradėjęs krutėti persiliudino, kad ne galės izszpildyti ir deszirtos dalies savo užmanymu, nės reikėjo pergalėti daugumą visokiu trukinimu. Bet trukinimai turėjo ir naudingą pusę, nės Antanas persityre, kad da mažai turi spēku, kad da daugel reikia izszsimokinti, daugel pažinti. Pažinęs-gi priezastis nepasisekimo, ranku ne apleidė, bet da smarkiaus stverės prie darbo, o parkeliavęs vėl į Petrapilį, pradėjo darodynėti ant susirinkimu draugu, idant savo darbūse daugiau dabotu ant praktikiszkos pusės, nės izzarti daugel daigtu izzrodo suvis kitaip ne izzto. Ar draugai paklausė Antano, pasakyti to negalime, bet jis pats, pagrižęs antrąsyk į Lietuvą, ne prie daugelio darbu izszyk griebęs, bet pradėjęs vieną darbą, vare jį sulyg galui.

Kada priėjo laikas pervažiavimo Antano ant trezios vasaros, Ramutieczei tankei klausinėdavo senį Valį, kada sulauks sunaus, nės visi Antaną mylėjo už tai, kad jis gražei su visais apseidavo, dūdavo gerą ir naudingą rodą, o szventose dienose paramindavo, skaitydams lietuviszkas knigutes, ar pasakodams apie tokius dalykus, koku daugelis seniu nū užgimimo savo ne buvo girdėję. Tankei atsitikdavo, kad nedeldienyje atszlūjimas Valio pilnas budavo žmoniu senu ir jaunu, vyrū ir moterū, jaunikiu ir vaiku. Susedę ant priesvirnio ar izszitiesę ant miksztos žolės Ramutieczei klausydavo Antano pasakojimu, kaip kitąkart kunigu pamokslu. Žodžiu sakant autoritėtas Antano augo sykiu su gūdone, kurią dėl jo kiekvienas kaimynas turėjo. Ir moters perstojo pykti ant Antano už jo izszižadėjimą kunigystės, o mergaitės prie jo taip ir limpo, nės kiekvieną izzmokino dainu, koku visoje parapijoje ne buvo girdėti. Taip elgėsi Antanas tarp savo kaimynu, o tėvas jo, viską matydams, labai džiaugėsi ir paczei sakydavo:

— Mat, Urszul, kada žmogus izzmingingas o gero dirbti nesibaido, visi jį myli ir godūja ne mažiaus už kunigą.

Dėl artesnio pažinimo Antano lieka dar mums sziek-tiek pasakyti apie jo pavirszinį izzrodymą. Buvo gan augsztas, laibo liemenio ir meilaus veido, ant kurio tirsztai izsziberio szviesi barzda ir usai. Kaktą turėjo placzą ir melinas akis, kurios regėjos neiszpasykyto gilumo, nės tankei toli begdavo, lyg vydamos kokią atsitolinanczją misli. Rustumas po veido ne

buvo lygus amžini, pažiūrėjęs-gi ant Antano, kiekvienas suprasedavo, kad mato žmogų jauno budo, bet didelio rustumo.

III.

Ant rytojaus, kada Antanas prisikele isz miego, saule buvo jau augsztai. Senis Valys tuntavo aplink vežimą, besirūszdamas važiūti bažnyczian, nės diena buvo szventa. Pamates sunų iszeinantį isz svirno, tėvas prakalbino jį ir lygindamas jenas, tarė:

— Užsimigai szviandien. Motyna senei laukia su sziltais ragoleis, o ir bažnyczian važiūti greit bus laikas.

— Isz vakaro negalėjau ilgą metą užmigti, atsake Antanas, aplink dairydamosis ir traukdamas kruutinį minksztą kviepenčią orą.

Dienelė buvo tikrai graži — tyli, szviesi, szilta. Saule, pasikėlus beveik iki viduriui dangaus, pradėjo jau kaitrinti, nors da ne deginu. Naktinis dregnumas da ne pranyko, ir oras buvo minksztas, kaip po lietui. Patvariūse, po medžeis, tarpu kelmu rupucziu, sodūse visur, kur dar tebeliko povėnio, matėsi rupus laszei rasos, kurie prisiartinant saulės spinduliams, palengva nyko, pažibėję kaip brangus akmens. — Kregždes augsztai skraidinejo, siudamos isz vieno galo kitan ir gaudydamos museis ir vabalus, o žvirblei maudėsi smelyje ant kelio plesdendami savo pilkais sparneleis.

— Graži dienele — tarė Antanas gan apsidairęs.

— O, graži! — atsakė tėvas: — dūk Dieve, idant ryt tokia butu, — taigi verstume szieną. Ar važiūsi bažnyczian?

— Ne važiūsiu; tegul važiūja kas kits mano vietoje, nės turiu nemažai darbo, o jeigu dar reiks pas Daubarus važiūti, ne turėsiu laiko jį pabaigti.

— Kaip sau nori — atsake tėvas ir suszuko: Joneli, Joneli! kur tu pranykai?

Ką-gi? atsiliepė plonas balsas isz užpirkio.

— Rūszkis greicziaus bažnyczian! Antanas ne važiūja, tai tavę nuvesziu.

— Tūjaus, tūjaus! — Per kiemą perbego basas vienplaukis vaikas ir isprudo per priemenę į grinczią. Buvo tai antras Valio sunus.

Motinyte! dūk greicziaus baltus marszkinius ir kelines: tėvelis leidzia manę bažnyczian.

— Antanas-gi ne važiūsi?

— Ne, ne! Greicziaus, motinyte!

— Iszsiprausk gražei ausis, tarė Valiene, iszeidama isz grinczios į svirną, idant atneszti sunui rubus.

Po pusrycziu Valys su paczia ir Joneliu iszvažiavo, Antanas-gi, pavaikszechiojęs po sodą, pagrižo į seklyczią ir sėdo prie knigos. Tur buti skaite apie kokį svarbų dalyką, nės nekurias eiles pabraukinėjo, nekurias iszraszinėjo, o taip buvo darbu užsiėmęs, kad ne pamate, kaip žmones pradėjo isz bažnyczios grįžti. Neilgai trukus sugrižo ir Valys. Jonelis sedėjo ant pirmgalio vežimo ir turėjo rankose baltą ragaiszinį gaidelį su raudona galva.

Po pietu ant kiemo Valio pradėjo rinktis Ramutiecei, o neilgai trukus susidare keliolika vyru. Vieni susedo ant priesvirnio, kiti ant žemės, treti stovėjo pasiremę ant tvoros ir vartu. Ir senis Valys iszėjo isz grinczios pasiniukti su kaimynais.

— Graži dienele! — tarė Baltrus Kezis. Jeigu Dievas dūs per szienapjutį tokį orą, tai ne truksme pievas nuskusti. Perėjau szviandien per Paidiszias: priželė iki jūstei; žolė net susivelus.

— Kada-gi ne priželia tava plotas? perkirto Motėjus Senavaitis. — Kasžin, ką tu pasakytum, perėjęs per mano Veidaginį. Buvau ir asz szviandien lauke, tai net szirdį sopa. Gryna pieva, lyg iszszlūta. Atleisk Vieszpatie! Dūšes, dūšes per visą dienele, peczius sudaužai, kada-gi prireikia griebti, tai pamatai, kad tik pusvežimį sudarei. Ne atmenn metu, kada Veidagine buvo priželus.

— Ne rustink Dievo! atsake Kezis. Tavo Jūd-purvi asz greit mainycziau ant savo Paidisziu.

— O jau kas isz Jūd-purvio?

— Kas-ne-kas, o pieva kogražiausia. Ir tu-gi, kaip kiti iszmitini tris arklius ir sziaszias karves.

— Iszmitinti-iszmitinu, bet iszstusztinu arūdus, nės tankei reikia jūs pasiekti. Kitaip ne datraukcziau ir sulyg Gramnycziu.

Taip besznekantiems vyrams iszėjo ant kiemo ir Antanas. Pasveikines kaimynus atsisėdo ant priesvirnio ir klausė ju kalbos. Kada Senavaitis pabaigė, Antanas tarė:

— Jau daugel kartu girdejan, kad peikete Veidaginį. Nors ukininkas isz manęs menkas, bet man rodos, kad Veidaginį galima butu pataisyti. Reikia tik iszkasti paskersei ravus ir pavasaryje užturėti vandenį, o pamatysite, kaip pradės želti. Žinomas daigtas, kad vienam tai padaryti butu per sunku, bet Veidagine ne prie vieno priguli. Keli-gi susidare, nevargei ravus galetumete prakasti. Gal ne atsisakytu padėti ir tie kaimynai, kuriu tenai ir suvis pievu nėra.

— Teisybę sako; atsiszauke Justinas Mylis. Atmenate-gal pievą Kurmino, paszilėje, — tai mat ir tenai niekad žole ne atgdavo, o kaip anais metais ravus prakasė ir isz pavasario vandenį palaikė per keletą dienu, tai dabar per pievą iszbristi ne gali — taip priželė.

— Gerai tai butu padaryti, bet kur-gi laikas? pasake Senavaitis.

— O rudenyje ką veikėte? perkirto Antanas. Kaip darbus nudirbsite, kaip nū lauku nueisite, padarikite talką, o per dvi-tris dienas ravus iszkasite. Reikia pradėti kasti nū pakriutos ir vesti staczei į upelį. Pavasaryje tik užmesta po keletą velenu galūse ravu ir vandū užsiturės. Kada-gi pries paleisti, tai ir vaikas tą padarys, nės gana bus velenas prapleszti. Tik sakau, kad vienam tai bus per sunku, visi-gi dirbdami ir ne numanyste, kaip pievą pataisyte. Viename rudenyje prakasite ravus per Veidagine, kitam per Pakaldinę, o taip dirbdami už keletu metu visas pievas pataisyte. — Tai jau datirtas daigtas — trauke toliaus Antanas — kad tarpu musu tankei suvis niera susipratimo, o kiekvienas žiuri; idant tik jam gerai butu. Szvime dalyke laikomes pikcziaus už žydus, nės tie geriaus už mus supranta svarbumo besilaikimo kruvoje. Pažiurekite tik, ką žydai dirba ant turgaus, kada sureksta vienas isz ju. Pamatę viską, pūla prie rekenczio, kaip bitės prie koriu ir kaip mat apgina savąjį. Tegul-gi taip pat suszuku ant turgaus musiszkis — tai isztikro — bent pusė begtu ne prie jo, bet szalin, idant ne pakliuti. Kaltinti už tai mus nelabai galima, nės jau esame tokeme padėjime, kad ir susiprasti vargu mums yra. Dėl susipratimo reikėtu mums daugel daigtu turėti, o labiausei knigutes, kurios mums tą dalyką aizskintu ir sykiu mokintu visokiu naudingiu žiniu, dūtu geras rodas. Knīga ne tureme, nės musu valdžia ne nori, idant mes suprastume, kad esame Lietuveis, kad esame vienos motynos vaikais ir kad turime, kaip brolei tarpu savęs gyventi ir vieni kitus szialpti,

niekad ne užmiršdami savo tautos, savo prigimimo. Kūteisingiausias tas dalykas ir nekur kitur nera tokios neteisybės! Bet jeigu ne daleidžia mums aiszkei Lietuveis likti, tai galime lietuviystę slapcei užlaikyti, o keliu dėl to yra nemažai. Pirmiausiai, reikia saugotis, idant ne priimti nejokiu piktu paprocziu nū svetimtaucziu, su kureis tankei priseina mums susitikti, t. y. reikia saugotis nū priėmimo paprocziu ir liežuviu tokiu musu kaimynu, kaipo Lenkai, Gudai ir kiti. Toliaus, reikia saugoti, idant musu vaikai, eidami mokslan gudiszkose mokslavietėse, ne grįžtu isz tenai sugudėję, ne vartotu perkreiptu žodžiu ir ne atnesztu namon svetimu budu. — Dabar jau atsirado nemažai tikru Lietuviu, paeinancziu isz prastu žmoniu ir besirupinancziu apie užlaikymą lietuviystės ir uždegimo meilės tėvynės. Žmones tie raszo ir iszdūda visokias naudingas knigas dėl prastu žmoniu, kuriose kiekvienas galėtu rasti, kaip turi pasielgti priderancei Lietuviui. Nors knigos tos yra iszdūdomos už rubežiaus (musu valdžia ne daleidžia lietuviszku knigu spaudinti), bet sziek-tiek ju papūla ir į musu krasztą, nors Gudai jas gauda, kaipo szunys kiszkius. — Mat ir jus galetumete knigutes tas gauti, kad ne butu stokos geru noru . . . Reikia tik turėti gerus užmanymus, o galima butu ir savę patys apszviesti ir gerais Lietuveis pasilikti . . .

— Antanas perstojo kalbėjęs, nės pamatė įvažiuojantį per vartus vežimą, užkinkytą pora arkliu. Ant pirmgalio sedėjo jaunas berniukas ir budrei ragino puikus arklius. Sustojęs viduryje kiemo ir isz-sirites isz vežimo, padavė Antanui laiszką. Antanas perskaitęs atsiszauke:

— Na, likkite sveiki, vyrukai! Kitąkart pasikalbėsime apie Lietuvos reikalus, dabar-gi reiks man ant keleto nedeliu isz Ramucziu iszvažiūti. Dūk Dieve jums skalsos darbūse!

Padavęs visiems ranką, Antanas drauge su tėvu iėjo į seklyczia.

— Tai važiūsi? paklausė tėvas.

— Važiūsiu.

— Dieve padek! Bet ką ten raszo?

— Iszlygos geros: — dūda už menesį penkias deszimts rubliu, o darbo bus ne daugiau dviejū valandu ant dienos. Reikia važiūti, nės praszo, idant neatbutinai sziandien pribucziau.

— Važiūk sveikas! Kitoje nedėlioje gal pasimatysima?

— Atsisveikines su savais ir sukroves knigas ir sziek-tiek drabužiu į ryszi, po triju valandu Antanas keliavo į Daubariszki. Kada važiavo pro Mylio vartus, susirenkę tenai mergaitės dėl padainavimo ir matydamos Antaną iszvažiuojanti, suszuko jūkdamos žinamą giesmę:

„Sudiev, berneli, laibas ažuile!“

Antanas linkterėjo galva mergaitėms, ir dar ilgą metą klausė, atsitolindamas nū Ramucziu, gaidos, nės žodžiu dagirsti jau nebegalėjo.

(Toliaus bus.)

Audiatur et altera pars.

Ant susirinkimo »statistiszkos dalies Peterburgo Ciecorszkos Geografiszkos Draugystės«, kureme p-s Volter padavė savo užmanymą, idant draugystė ant savęs priimtu kasztus apdirbimo statistikos lietuviszkos gentės, tarp kitu sąnariu draugystės atsiliepė su savo pažiūromis prof. Vreden. Jisai, sutikdamas daugume su pirm kal-

bėjusiu, garsum fanatiku prof. Kojalovicz'iu, reikale nedaleidimo Lietuviu, nei kunigu, ne jaunu (žinoma ir senu) prie statistiszko darbo, toliaus tokį pastatė klausimą: »Ko dėl-gi taip labai reikia pažinti Lietuvą? Ką-gi kulturiszką įnesza ta tauta į gyvenimus kitu tautu?« Lietuvei, pagal Vredeną, niera tai kokia nors czielybė. Žemaitis vos suprantą Lietuvį, Latviu-gi visai nesuprantą. Teisybe, lietuviszki gaivalai, kaip ir Latvei labai karsztai ginasi nū isznaikinimo savo kalbos; Latvei priverczia baltiszkus Vokieczius mokėti lietuviszškai (ar ne nū Baltu tiktai kyla prof. Vreden, kad jį Latvei taip piktina?) bet tasai viskas esąs liudnu dalyku. Lietuviams reikę imti rusiszkus rasztzenklius dėl savo kalbos, mokintis rusiszškai, ir tasyk jie, pradėję kalbėti rusiszškai, visai pastosę Rusais. To reikia norėti, bet ne skirtybės Lietuvos.

Kad toki norai Rusu, nors jie priesz tą užmetinėjimą nežinia dėl ko ginasi ir pyksta ant tu, kurie tūs norus mato, tai mums rodo ir tendencija ir darbai administracijos Centraliszku valdžiu ir Lietuvoje. Vienok, matydami vokiszką pravardę p. Vreden'o, daugiau galėjome laukti nū jo objektivystės, nės Vokieczei, budami gilesnio mokslo, ne pripratino mus prie fanatiszkos neuzkantos dėl musu skirtybės. Dėl iszaiszkinimo pažiūru randa jie visada moksliszką szviesą, gal ir realiszką pamatą, ne reikalaudami szaukti ant pagelbos aklą fanatizimą, ne paremtą pertikrinanczeis darodimais, kaip ta daro Rusai, neturinti tvirto moksliszko pamato. Be reikalo pp. Kojalavic' ir Vreden persergi savo pulkelį **betendentiszku mokintu** (!!) priesz jaunus apszviestus Lietuvius svietiszko mokslo, idant prie statistiszku darbu Lietuvoje, saugotusi sądarbininkystės Lietuviu, nors tie paskutinei ir nemislija verztis ten, kur ant ju ne užsitiki; o drauge su tūm vėl nieks ne gali reikalauti nū Lietuviu, idant jie užsitikėtu labai ant teisingumo tos **betendentiszkos statistikos**. Su Vredenu dabar Lietuvei pirmą sykį susitiko, o ką su prof. Kojalovicz'iu, tai jisai, kaipo historikas, ne sykį parodė, kad moka paliepti historiszkam mokslui tarnauti jo politiszkos pažiūroms, arba tikėjiszkam fanatizmui; objektiviszkos teisybės, be tendentystės, nier ką pas jį jieszkoti. Kaip oponentas prie doktorizacijos, kur doktorantas padavė disertaciją apie „**Politika Vytauto**“, Kojalovicz, už moksliszką teisybę karaujantis historikas, patsai pripažino darbą doktoranto vertu daktariszko diplomo, ne už historiszką teisybę (kurios ne buvo), bet už tai, kad darbas tasai paraszytas rusiszkoje dvasioje. Prie neuzkantos p. Kojalavicziaus mes jau pripratome, bet viengenczei Vredeno mus prie visai kito pripratino, stalydami savo konkluzijas ant grynai moksliszko pamato. Raidės dėl kalbos, tai naminei

dalykai tu, kurie kalbos prisilaiko; kokias priguli Lietuviams priimti, tai Lietuviams apie tą prigul ir rupintis, bet ne pp. Vreden'ui ar Kojalavic'iu, nės szíame dalyke nieks svetimos tarpininkystės ne reikalavo ir nereikalauja. Raidžiu dalyke „Zurnal Ministerstva Narodnavo prosvieszczenija“ darodo prievartą dėl raidžiu Lietuviams tūm dalyku, kad baigusiu ukiszkas mokslavietes, t. y. pažystancziu rusiszką alfabetą rasis Lietuvoje apie 250 tukstancziu. Mes pasakysime, kad pažystancziu tą alfabetą bus jau daugiau, bet ar-gi daug isz tu 250 tukst. (mes priimsime su virszum 300 tukst. pažystancziu rusiszkas raides) geidžia tu svetimu lietuviszkai kalbai raidžiu. „Zurnal“ klausia, už ką-gi padūtojai praszmu dėl sugražinimo Lietuviams raidžiu nor iszvyti rusiszkas raides? Ant to klausimo atsakymas trumpas: apie iszvijimą galima butu kalbėti tiktai tasyk, jeigu rusiszkos raidės butu teisingai, su susitaikimu abieju pusių užemę vietą lietuviszkoje kalboje; o be to dalyko jos yra primestos Lietuviams be ju noro; dėl to-gi praszantieje ne mislija apie iszvijima svetimu raidžiu, bet praszo, idant ju locnos, neteisingai iszplėsztos, butu sugražintos.

Iszėmus padūtojus praszmu: Migliovarą ir Milevski, nieks isz Lietuviu ne akceptavoja fonetiszko rusiszko alfabeto dėl lietuviszkos kalbos, to pat ne akceptavoja nieks ir isz tu 250 tukst., parodytu per „Zurnal'ą“. Kitokios konkluzijos, kaip padūtas Zurnal'e, t. y. idant, dėl perkirtimo besiplatinimo lietuviszku knigu, spaudintu lietuviszkomis raidėmis, uždėti didelės kovas ir padidinti policijos priežiurą, mes nelaukiame, nės ir laukti ne galėjome, žinodami, kad viskas, kas riziasi su atlikimu tautiszku reikalu, yra mums uždrausta. Sutinkame su p. Vreden'u, kad Lietuviams priguli mokintis rusiszka, nors padėjimas ju, gentszkas paniekinimas ir t. t., realiszką naudą galima turėti isz pažinimo valstiszkos kalbos, daro problematizska.

Kiekvienam apszviestam žmogui priguli pažinti svetimas kalbas, idant per tai naudoti isz svetimo mokslo. Kaip kiekvienas žmogus, taip ir tautos turi savo geras puses, pritraukenczias prie savės kitas, ir blogas atitolinenczias nū savės; idant pažinti lygei gerą, kaip ir blogą pusę, nū kurios reikia saugotis, priguli pirma pažinti kalbą jos — be to teisinga pažintis ne yra galima. Kaip Rusai ne pažins Lietuviu teisingai isz tendentiszku balsu p. Kojalavic'iaus, Kulakvirski'o, arba ir isz raportu padūdamu Ciecoriuj Perdetiniui Szvencz. Sinodo ape kataliku intrigas, taip lygei ir Lietuvei ne galėtu pažinti savo valdytoju, ne pažindami ju kalbos. Be pažinties kalbos tos, ne butume pažinę ir prisakimu dėl musu ir p. Vreden'o. Vienok idant Lietuviams prigulėtu kalbėti rusiszka ir pastoti Rusais, nors tūs norus aiszkei-

matome sistemėse valdymo, sutikti ne galime, nors tūm iszsziadėjimu savystės žinomu ir patiktume valdytojams. Meilė kalbos, historijos, paliepimu valdžiu, koku mus su prievarta ir sutrėmimu, ar uždraudžiant mums tautiszką skirtybę, mokina Rusai, iszdavė vaisių kitokį: meilė ta yra perkelema ant kalbos ir historijos saviszkos; kad mums liepe brangyti skirtybę rusiszką, mes primame paliepimą dėl branginimo savo lietuvisztės. Ar-gi vaisei toki yra prieszingi?

Teisingam ne gali buti baisus tie musu idealai; mes-gi daugiau, kaip tiktai teisybės ir nereikalaujame. Ne vieni mes mylime savystę, ją myli Rusai, Serbai, Slovakai, Czechai, Flamandai ir kiti, ir meilės tos jiems ne draudžia; ko dėl-gi mums tai uždrausta ir už piktą yra laikoma? Kalbą savo mes pirmiaus turėjome, ne kaip Rusus ir ju panczius pažinome, ko dėl-gi dėl noru Rusu prigulėtu jos iszsziadėti? Savystę mums davė prigimtis ir pereitė, ne Rusams ją atimti pripažinstame teisingu; jeigu jie isztesė rankas dėl jos iszveržimo, mes tiktai savę giname. O ką apie musu nūpelnus dėl kultūros svieto; tai ir tame dalyke dėl Rusu Lietuvei ne be nūpelnu. Pereitėje Lietuva rinko po savo apginimo vajtojanczius po jungu Totoriu Rusus; po sparnu Lietuvos teisybės be kliuties augo ir kulturiszki darbai, apszvaista rusiszka. Toliaus, iszvyti fanatizmu savuju isz Moskvos pirmi rusiszki typografai, rado priglaudą pas tūs, kuriems dekavojant sziantdien uždraudžia knigas spaudzinti. Krutine savo Lietuva uždenge iszdalintas, vedanczias tarp savės kares, Rusu kunjgaiksztystes nū galingu vakariniu prieszu. Ar-gi tas viskas ne yra nūpelnu dėl Rusu savosios kultūros? Paaiszkinime p. Vreden'o, buk Lietuviui vos susiszneką su Žemaitczais, matoma tikrai moteriszką logiką — mokinti apie tai, ką mažiausei pažinsta. Žemaitiszki ir lietuviszki dialektai skiriasi tiktai iszkalba; daug arcziaus stovi prie savės kaip nazuriszkas arba baltrusiszkas prie didžrusiszko dialekto; o ką apie latviszką, tai ir toji artimesnė, ne kaip Rusams lenkiszka ar czechiszka. Kaip ten nebetutu, mums priguli padėkavoti p. Vreden'ui už atvirą iszaiszkinimą to, ko Rusai iszreikszti dar ne driso iksziol, nors per valdžias ir įstatus mus skraudžiami, aiszkei rode, kad norai ju tikrai toki, kaip jūs iszreikszkino p. Vreden. Persergėjimai vientaucziu tokiam iszaiszkinime siekimu Rusu, rusiszkuose laikraszcziuose buvo laikomis už melagingas intrigas. Kas-gi czia tur teisybę? Nei vienas jūg rusiszkas laikraszctis ne papeikė darodimu p. Vreden'o, matomai jūs patvirtinant. Szernas.

Isz tėvyniszkos dirvos.

Laiszku, su Lietuviu skundais, susirinktu gana diktas pundelis. Pirmiausei skundžiasi Vilniaus

gyventojai ant to, kad nū keletos metu jau ne girdėti lietuviszku pamokslu Bernardinu bažnyčioje Vilniuje ir per Sekmines Kalvarijoje (palei Vilnių). Skusdamiesi Lietuvei drauge klausia mus, dėl kokios priežasties paminėtoje bažnyčioje ne girdėti lietuviszkos kalbos? Ant szito musu viengencziu klausimo mes ne galime atsakyti, nės mes patys priežasties ne žinome ir tokio atsitikimo su visūmi ne galime suprasti. Lietuviu skaitlius Vilniuje, o taip-gi ir susirenkancziuju per Sekmines Kalvarijoje, niekaip ne susimažino; o jeigu pirma buvo reikalingi lietuviszki pamokslai, tokiu pat budu jie yra ir dabar reikalingi. Mums rodos, kad bažnyčioje niera vietos dėl dalinimo susirinkusiu į skraustus ir skraudžiancius. Bažnyczios rustumas guli ant pamato objektiviszkos teisybės; be szito principo tas bažnyczios rustumas turētu nupulti, kas, žinoma, ne gali buti geidžiamu reikalūse tikybės ir dorybės. Sutinkame, kad Vilniaus Lietuvei, o taip-gi ir susirenkantieji Kalvarijoje gali suprasti ir turbut supranta pamokslus, kalbamus kitokioje kalboje, nors ir ne tėviszkoje, bet ar-gi užtenka vieno supratimo? Tik mums rodos, kiekvienas geidžia klausyti Dievo žodį prigimtoje, brangiausioje sav kalboje; visoki pamokinimai geriausei pūla į szirdį, jeigu jie garsinasi ir iszguldinėjasi mieliausioje klausantiems kalboje. Ar-gi kalbantieji lietuviszakai szitokį paniekinimą ju kalbos ne priįjima už skraudimą savęs? Jeigu skundžiasi, tai turbut turi priežastį tokio skundo, nės be jokios priežasties ir skundo ne butu. Tik-tai pagal neteisingus iszvadžiojimus **Varszavski'o Dnievnik'o** supratimo svetimos kalbos užtenka dėl iszviįjimo tėviszkos; jisai, palyginant Lenku padėjimą Vokietijoje ir Rusijoje, ką randa neteisingu ir demoralizavojancziuju Vokietijoje, tą patį iszranda teisingu ir geradėjingu Rusijoje, dėl to tik-tai, kad lenkiszakai **Ojczze nasz** labai paneszi ant rusiszko **Otezė nasz**. (Lietuvei lengvai galėtu davesti **Varszavski'ui Dnievnik'ui**, kad **Tėvė musu** su visūmi ne panėszi ant rusiszko **Otezė nasz**; vienok Lietuviu padėjimas vis-gi yra blogesnis ir sunkesnis už Lenku padėjimą Rusijoje. **Dnievnik'o** supratimas teisybės yra labai angsztas ir klaidingas: jis supranta teisybę svetur, bet ne namieje.) Tikime, kad bažnyczios perdėtinei ne prisilaikys **Varszavski'o Dnievnik'o** nūmoniu, kad priežastį skundu Vilniaus Lietuviu pagimdė koki ten nesusipratimai.

Pradėję skaityti isz jūdės knįgos musu padėjimus, ne galime užtylėto apie vieną atsitikimą Panevėžyje, k. a. apie uždraudimą lietuviszku paraszu ant ženklalencziuu prie duriu prekėju. Isznaikinti liko taip-gi lietuviszki paraszai ant liktarnu prieszais aptieką, idant Lietuvei reikale ne galėtu žinoti, kur galima pirkti vaistus. Galime tikėtis, kad ir szokti bus uždrausta, arba apsirus gy-

dytis, ne iszmoks ligonis pakolaik rusiszakai? Turbut tas lietuviszkas paraszas labai buvo paoringu dėl czielybės rusiszkos vieszpatystės? Žinoma, kad toki atsitikimai, kurie jeigu stotusi kitur, laikomi butu už neteisingus, atsilikę-gi Rusijoje, o įpacz dar Lietuvoje, rodo (pagal Rusu nūmonę) neiszpasakytas geradėjistes, altruizmą ir toleranciją valdancziuju dėl silpnu tenbuviu. Tokiomis dorybėmis tik-tai labai giriasi rusiszki laikraiszciei! Gal už tokias geradėjistes priguli mums iszszadėti kulturiszko savo gyvenimo, savo tikėjimo, kalbos, o rodos ir lietuviszku pravardžiu, kaip tai liepia lietuviszkos knįgelės prof. Kojalovicziaus?

Kur angszta, ten ir plyszta. Ekonomiszkas Lietuvos padėjimas ne vertas pavydėjimo; dėl pagerinimo szito padėjimo randasi daug sunkinancziuu priezaszcziu, o su visūmi mažai yra lengvinancziuu. Tankiausei pagerinimą ekonomiszko buvio trukdina niekingi įstatai, vienok atsitinka, kad jį kankina pati gamta. Vėtra buvusi lapkriytyje pereitu metu sumažino turtus Lietuvos gyventojų ant keliu milijonu rubliu. Blėdies padarytas randavose giriose suskaito ant 400000 rs.; o jeigu pridėsime prie to blėdis, padarytas privatiszkose giriose, kuriu Lietuvoje yra daugiau, tai blėdies vienose tik giriose turėsime 1½ mil. rubliu; o pridurkime prie to sudraskytus stogus, sugadytas triobas ir t. t., gausime abelnos blėdies, padarytos Lietuvos turtams, apie 3, o gal ir daugiau milijonu rubliu.

Sausyje sziu metu Žemiszkas Vilniaus Bankas iszstate ant pardavimo per licitaciją: Vilniuje namus Romnos, pardūtus už 22000 rs., Kaune-gi namus Franko, pardūtus už 11941 rs. Dvaru pardūta: Vilniaus rėdyboje 3 (turinczius isz viso 530 desiatinu) už 22513 rs.; Kauno rėdyboje 5 (turinczius isz viso 1355 des.) už 52139 rubliu; Gartėnu rėdyboje 1 (49 desiatinas) už 1924 rbl. ir Vitebsko rėd. 4 (4134 des.) už 66591 rubliu. Isz szitu pardūtu dvaru tik-tai Liuboszanczius (111 desiatinu) nupirko Peczcin valszczionys už 6220 rs.; bet vietoje laimėto szito žemės plotelio, nustojome Kelviją (55 desiatinas), kuri isz ranku Lietuvio Narkuno perėjo į rankas ne tik-tai ne artimo ir kiek nors jauczianczio Lietuvos reikalus tenbuvio, nors ir ne Lietuvio, bet į rankas reprezentantų prieszingos Lietuviams tautos. Tokiu budu per szitą licitaciją laimėjome tik-tai 56 desiatinas tėviszkos musu žemės.

Gal ne priguli pasaulei stovėti ant medegiszkos paramos, bet ką-gi daryti, jai sziantdien tik tokia parama turi savo svarbumą; neturintieji-gi tokios paramos arba statantieji buvį ant kitokios vis buna iszmetami į pađanges, lyg, rodosi, jiems ant žemės sunku yra tvirtai stovėti.

Užsiurėtojai visokių institucijų dėl pagerinimo ekonomizmo buvimo gyventojų rūpinasi tikrai apie gelbėjimą savo vienauciu. Nors valstija reikalauja lygiu auku nu visu sąnariu, vienok ne lygei tarp visu dalina geradėjystės. Kreditizmo institucijos uždėtos iš valstijos pinigų, surinktu ne tik nu protegavotu, bet ir nu skraudžiamu (nu paskutiniu prietaikmeje su pirmutineis tankei daugiau pinigų įplaukia, jeigu priimsime mokesčius ne pūlancius ant sąnariu valdancios tautos), bet paszialpa dūdas tankiausei tik dėl protegavotu. Ar-gi tai sutinka su teisybės principu? Gal but, bet ar tik ne pagal naują politikizką dorybę, kuri baisei atsimusza ant dorybės visu gyventojų kaip naudojanciu, taip ir nenaudojanciu iš jos uždėjimu. Bajorizski Bankai, įtaisyti dėl nesizmo pagalbos bajorams, dūda paskolinimus ant geresniu išlygu (taip pat, kaip ir Valszcionizski) bajorams, bet tik ne katalikams. Dūtos paszialpos iš bajorizsko banko pagal rėdybas aizskei rodo savo tendentizką uždėjimą: kur mažai bajoru staciatikiu, ten ir paszialpos dūta mažai; kur-gi ju skaitlius didesnis, ten ir paszialpa dėl ju, prietaikmeje su nestaciatikeis, didesnė. Nu pradžios savo uždėjimo iki 1 dienai vasario ziu metu Bajorizskas Bankas (ir visos jo dalys) izsdavė paskolinimu:

Vilniaus rėd.	26 bajorams,	turint.	24473 dies.	žemės,	516500 rbl.
Gartėnu	26	-	39486	-	667300
Kauno	19	-	36237	-	817300
Minsko	23	-	74340	-	526600
Vitebsko	69	-	104881	-	1384000

Teisybė daugumas bajoru Lietuvoje ne už Lietuvius savę laiko, ne retai ne slepia neužkanto dėl skirtingumo Lietuviu, bet randasi tarp ju ir teisingi. Prie to mes, geisdami objektivizko teisingumo, ne galime garbinti to, kas tą teisingumą mindžioja, nors tas dalykas ir galėtu buti mums naudingas, nės sziandien mindžiojama teisybė su kitu nenauda toliaus gali atsikreipti ir priešai mus. Jai tuliems bajorams galima užmėtinėti n'apykanta dėl Lietuviu, tai bajorai Rusai, su pagalba valdžios mus žemę apsedę, visi tautizkos ir tikėjimizkos musu skirtybės nekenczia, nės, platydami n'apykanta, per ją sav naudą renka bė jokios kliuties, nors ir priešais dorybę.

Tankiaus sulaukdami blogą, nei kaip gerą, mes ne norime su visūmi tikėti laimingoms dėl mus paskelboms ir ant ju ką nors statyti. Tokias labai geidžiamas ir naudingas dėl mus paskelbas pranesza vokizski laikraszczei (k. a. **Leipziger Zeitung**), buk Vilniuje busęs uždėtas universitėtas, arba teisingiaus sugražintas seniaus užgriebtasis. Toki projektai ne sykį buvo garsinami (taip, kaip ne sykį buvo garsyta apie busentį sugražinima Lietuviams lotynizsku rasztzenkliu), bet rusizski laikraszczei visados izrado Vilnių ne atsakanciu dėl universitėto, kaipo vietą etnografizskai ne rusizską, o užtinkancią vietą dėl universitėto jie

randą rusizską Polocką. Turėti universitėtą Vilniuje, mes labai geidžiame; jo sugražinimas, jeigu ne butu atlyginimu senos neteisybės, tai nors butu geradėjystę; bet turbūt jau dabar valstija ne skubina mus apdovanoti. Teisybė, naujas universitėtas ne butu lietuvizskas, bet-gi jis, kaipo augszciausia mokslinczia, ne par daug turėtu kenkenczios įtekmės ant klausytoju mokslo. Augszciausia mokslą galima klausyti kokioje nors kalboje, per ką ne pavirsime dar į svetimos kalbos tautą; svetima kalba labai yra nenaudinga ir blėdinga lygei dorizskai, tautizskai, pedagogizskai ir intelektualizskai pradinėse mokslincziose, labiausei dėl to, kad czionai svetima kalba yra nereikalinga. Pradinis mokslas svetimoje kalboje, įpacz visizskai ne giminingoje dėl mažu vaiku, visur pedagogizskai peikemas, kaipo apkvaillantis ir naikinantis vaiku izzmitį; paaugusiems-gi, įpacz klausantiems augszciausiu mokslu, ne daug blogo gali padaryti svetima kalba.

Dėl ateinancio universitėto Vilniuje randasi jau sziandien Archeologizskas Muzėjus, sudėtas iš padovanotu miestui surinkimu Eustachijaus Tyszkevycziaus, nors daugumas iš tu daigtu, įpacz retai atitinkamu, ne žinia, dėl ko izskeliavo į Rumiancov'o Muzėju Maskvoje, nės Tyszkevycziaus ne padovanojo savo surinkimu Rumiancov'o Muzėjui, bet tikrai Vilniaus miestui. Surinktas nu Muravjev'o iš kliosstoriniu knjinczium Vilniaus knjignas tapo turtingu unikatais, niekur ne atitinkamais, vieton seno, kurs liko izzdraskytas po uždarimui universitėto. Sziandienizskas Vilniaus knjignas, kurs galėtu stotis Universitėto knjinczia, auga palengva, kad tik retu knjigu arba unikatų ne izzvežtu iš jo kur kitur. Pernai į ją pribuvo 720 veikalu 828 knjigose.

Rusijoje, tvirtybė ir czielybė vieszpatystės reikalauja uždarimo augszciausiu mokslinczium, Vokietija-gi su visūmi nesibijo dūti konodaugiausei mokslo dėl svetimu gaivalu. Vokietijoje Lietuvei ne tikrai ne randa jokios kliuties, bet dar palengvinime augszciausiam moksle; dėl ju apygardu yra Prususe universitėtas Karaliaucziuje. Pradžioje vasario czionai apvaiksztinėjo 60 metinį paminėjimą savo esybės akademizska draugystė **Lituania**, seniausia Karaliaucziuje. Draugystėje toje, teisybė, randasi ne tikrai Lietuvei, bet ir Vokieczei. Bet Rusijoje niekur nei tokio atsitikimo, nei tokios draugystės ne sutinkame su visūmi bereikalo jieszkotum czionai kur nors aizskei susivienijusiu draugyszczium, ant tautizsko pamato pastatytu, susidedanciu iš svetimu, ne valdanciu gaivalu.

Vilniaus draugystė dėl pagalbos į mokslą einantiems, kasmet pūla žemyn, nės ir jos uždėjimas susimažino. Paliepime apszvaistos Ministerio, izzdūto dėlei ne daleidimo prie augsztesniu mokslu neturtingus, randasi vieta, kurioje pasakyta, kad

draudžiasi draugystinės pagelbos dėl paralizavimo to paliepimo. Vilniaus draugystė įplaukimo nū sąnariu 1886 metų turėjo 666 rb., 1887 m. 546, o 1888 m. 486 rb. Abelnas įplaukimas 1888 m. buvo 1959 rb. (daugumas iš koncertu), kas drauge su likuseis nū pernai pinigais išnesza 3363 rb. Iš to skaitliaus per metus draugystė išdavė paszialpos į mokslą einantiems Vilniaus gimnazijose 2330 rb. Praszymu draugystė gavo 211, iš kuriu 184 apturėjo paszialpą. Didžiausia paszialpa buvo 20 rubliu, mažiausia-gi 8 rb. Nū tiek paszialpos, žinoma, mokintinei negalėjo labai suszilti, bet ir draugystė, ne turėdama daug pinigų, ne galėjo kitaip elgtis.

Amėrikoje Lietuviu draugystėse nesutikimai platinasi; silpnos ir taip Lietuvos eilės pasidalino jau į tris prieszingas vieną kitai dalis, turbūt, idant susitaikyti su nūmone *omne trinum perfectum*. Kaip jau sakėme, Balsas su Vienybe ne sutiko. Dabar dar pribuvo trecia partija Saulės, kuri pradėda kolytis amėrikoniszka. Bijome, idant tolesniame laike Lietuvei ne pasidalytu į tiek prieszingu sav daliu, kiek yra Lietuviu. Ar-gi tąsyk visa pasaulė turėtu drebėti priesz tokią baisią, poszkanczią, savę ēdanczią lietuviystės galybę? Jeigu mus su visūmi ne ramina žinios iš Amėrikos, kur per nesutikimus turi pražuti geriausi norai, tai vienok jau žinios iš Australijos ramesnės. Nors sziandien tenai ir ne daug darosi, tai reikia žinoti, kad tenai niera nei deszimtos dalies Lietuviu, kiek ju yra Amėrikoje; bet vis-gi tenai randasi laimingas uždėjimas vienytis. Praneszima! Szirdžiaus, patalpinti „Vienybėje“, apie gyvenimą Lietuviu Adelaidoje tikrai mus labai suramino. Jai sziandien Lietuvei, kuriu tenai skaitlius ne daeina 20, įrengė savo koplyczaitę, kur gali pasimelsti lietuviszkai; tai galime tikrai tikėtis, kad toliaus, kada skaitlius ju pasididys, įstengs ir daugiau ką sutverti. Kad tik apsisaugotu nū ardytoju sutikimo?

-a-b-

Hygiēna.

III. Tabakas.

„Gamta gydo tas žaidas, kurias yra padarius; bet, jeigu žmogus pats savę žeidžia iš gero noro, ar-gi galės jis jo, kaipo motyna nuskraudus savo kudiki, tose ligose, kuriu prieszaszeczia yra jis pats?“

Feichtersleben.

Kad paklaustume nors ir nemokintą žmogų, dėl ko jis valgo ir geria, tai umai mums atsakytu: „jug be valgio ir gėrimo negalėtume gyvasties užlaikyti.“ Bet ant klausimo, dėl ko dumiamo *tabaką*, tai nei tamsus, nei apszviestas žmogus iszteisinanczio jį atsakymo dūti negalėtu. Teisybe, atremtu, buk sunku atrasti, bet dėl ko priprato? Pripratimą žmogaus prie kokio nors dalyko galima iszteisinti, jeigu priesz pripratimą dar buvo matoma tame dalyke szioikia ar tokia nauda. Apie *tabaką* nieks to ne pasakys! Ar-gi tie „jauniklei“, kurie pradėda bendrūtis su *tabaku*, mato, busent iš to kokia nauda, įpacz, kad dar

pirma lekoija, taip sunki ir grasi, visai ne žada didės nū *tabako* geradėjystės? Anaipol! Dumia tik dėl to, kad kiti, vyresni, tapat daro, o kaip pripranta, tai rodosi, kad *tabakas* labai reikalingas, nės be jo sunku yra, ir visa gerumą *tabako* jaučia tiktai tada, kada jo netenka. Tai-gi dumimas *tabako* už pirmutinę savo priežastį turi „bezdžionkavimą“, kuris pereina į paprotį, o *paprotis*; kaip sako priežodis, *altera natura*.

Žvilgterėkime ant budo, kokiū tas istabus augmū, nei gardus nei dailus, iszsipletė po visą svieta ir tvirtai jame vieszpatauja.

Išz Menandro tabakologijos žinoma, kad pirmiausei pradėjo vartoti *tabaką* dėl dumu. Gyventojai sziltuju krasztu užtėmijo, kad *tabako* dumais gali atsiginti nū visokiu musiu ir vūdu, kurie, iszvien su karsztiais saulės spinduleis, buvo neiszkencziamu kankinimu. Tai gi, nežiurint ant kosulio, akiu uždegimo nū *tabako* dumu ir t. t., jieszkojo pas jį apginimo. Paskiaus tas pirmutinis budės vartojimo *tabako* tapo sunaudotu ant pikto. Indijos kunigai, užtėmiję apsvaiginanczią ir apkvaistinanczią įpatybę *tabako* dumu, pradėjo jūs vartoti, pildant tikėjimiszkus dalykus: apkvaite, puldavo ant žemės, lyg negyvi, paskui, atokę, nudūdavo įkvėptus, sakydavo, buk kalbėję su piktomis dvasiomis ir klausientims pranaszavo. Žinoma, toks paveikslas turėjo įtekmę ant tamsiu veizėtoju ir nū to laiko pradėjo žiurėti ant *tabako* su gūdone, dūdant jam didelį, vos ne dieviszką, svarbumą. Toliaus matome, kad laukinei žmonės, įpacz Amėrikos, laikė *tabaką* už daigtą szventą ir be jo neapsėjo, neszant aukas savo dievams. Dėl pavyzdžio imkime Omokvas'us, gyventojus palei upę Missisipi, kurie užmuszę žubrį ant aukos, leisdavo dumus išz burnos ir per nosį, tarydami: „Valdytojau! tai tau dumas!“ Ant galo *tabakas* pasiliko turtu visu.

Europa, užtėmijus, kad laukinei gyventojai taip gūdoja *tabaką*, parvežė jį dėl naudos saviszku. Czia sveczią priėmė labai gražei ir taip visiems patiko, kad davė jam bajorženklį *S. sanctae Crucis* (ant atminties nuncijuszso Santa Croce, kurs parkvietė *tabaką* į Rymą) ir raszė giesmes ant jo vardo. *Tabake* atrado vaista priesz visokias ligas, atrementį įvairias kuno nelaimes ir kažik neatrado įpatybės, ginanczios nū smerties. Jau ką žmogus pamėgsta, tai ir nugiria be galo!

Mokslas vienok ne taip nusį rendžia apie dorybes *tabako* ir jam bajorženklio nepripažista.

Prisiziuurėkime įpatybėms to augmens, parkratykime įtekmę jo ant žmogaus organizmo, o paskiaus susistosome ant žinomu budu vartojimo *tabako* ir nusprėsimė ar naudą ar blėdį nū jo dėl žmogaus sveikatos.

Lapai augmens *Nicotiana tabacum*, panaszus maž daug ant lapu sauledryžio, pažinstami beveik visiems. Jie prilaiko szias sukrautinius dalis: *nikotina*, *nikočiną*, *ruksztis* (obūline, citrininę, ruksztyninę), *chlorofilį*, *augmeninį baltymą*, *klįjus*, *krakmolą*, *augmeninius valaknas*, *vandenį* ir kelias *druskas*. Chemiszkas sudėjimas vartojamo *tabako* labai įvairius, kas priguli nū gatunku ir pritaisymo. Pagal įtekmę ant organizmo svarbiausias dalis *nikotinas*. Tas alkoloī las, kaip darodė isztirinėjimai, priguli prie smarkiausiu augmeniniu nūdu: mažus gyvulius užmusza per kelias sekundas, o didesnius — per 1 arba 2 minutes. Viena $\frac{1}{2}$ laszo *nikotino* užmusza katę, lapę, szunį; 1—2 laszai užmusza karvę ir arklį. Tokiu budu dėl žmogaus, sulyginant jo didumą su minėtais gyvul is, gana $\frac{3}{4}$ arba 1 laszo, idant nužudyti. Garai *nikotino* taip erzina plauczius, kad negalima kvėpūti, da us ke-

liems laszams iszgarūti. Cl. Bernard sako, kad nū *nikotino* pirmiausei pradeda trukczioti kuną; paskui eina bevalda sąnariu; kvėpavimas ir sunkiu judėjimas, iszpradžiu suskubinti, stojasi vis ir vis silpnesneis ir retesneis; taipogi iszsimusza prakaitas ir pradeda bėgti seilės, nes *nikotinas* suezrina seiliu ir prakaito grumulėlius, kurie tada iszdūda savo iszdarbio daugiaus, nei kaip paprastai; pripratusiu prie *tabako* burnoje visados sausa ir tankei turi jie vandenį gerti, o tai isz priežasties stokes seiliu, nės prietaisos ju iszleidimo tankei erzinašos, nuilsta ir tampa nejautrimis. Žinodami-gi, kaip seilės yra reikalingos, priimant peną, ir matydami, kaip jas naikina bereikalo *nikotinas* ir pastoja joms kelią, turime pripažinti, kad dėl tulu žmonių *tabakas* yra brangesnis už sveikata.

Ozcion dar pridurkime, kad *nikotinas* turi labai didelę įtekmę ant viduriu: $\frac{1}{4}$ dalis laszo jūs paleidžia ir prietam verczia vemi. Szitą trumpą abeliną peržvalga veiklumo *nikotino* paaiszskinkime sau paveikslu užsirijusiu, ar tai tyru alkaloidu, ar sultimis, ar dumais *tabako* ir t. t.

Pagal E. Fonssard'ą užsirijimas *nikotinu* žymiasi dvejopai: arba iszlėto, palengva, arba iszsyk, smarkei.

Jeigu palengva, tai pirmiausei darosi pikta, sopia galva (kaip kada skauda pilvą), veidas iszbalas, ant kaktos szaltas prakaitas, akys aptemsta, užia ausyse, dreba kojos ir rankos, sunkus kvėpavimas, pulsas mažas, suskubęs ir nelygus; tūmtarpu ligoniui rodosi, kad jau nustos gyvasties, bet paskiaus pradeda seilioti, vemi, atidūda szlapumą ir isztusztina pusėtinai žarnas — o per tai iszsimeta daug *nikotino*, ligoniui pasidaro lengvius ir jis užmiega. Tokiam padėjime buvo ne vienas, pradendant bendrūtis su *tabaku*. Lengvesnis laipsnys užsirijimo *nikotinu* baigiasi tik galvos sopimu ir vertimu vemi.

Smarkaus užsirijimo *nikotinu* ženklai szie: neramumas, drebulys, galvos apkvaitimas, pikta karszta po krutine; tūjaus paskui — apsilpnimas, vėmimas, dieglei, kuno, iszbalimas, szaltas prakaitas, kaktos sopimas, iszsisškėtimas lėlinkiu akyse, užimas ausyse ir sąpažinties sumiszimas; toliaus — ligonis apstingstu, surinka, sustyra, o potam — sąnariu bevalda, akys pastirę, jausmai nublokszti, kvėpavimas vis sunkesnis, szirdis silpsta, pulsas priesz tai mažas, kietas ir greitas, dar vis tankiaus ir tankiaus stabtelia; kojos ir rankos atszala ir ligonis mirszta, arba konvulsijose, arba dar paskiaus, gilei užmiges.

Tie visi ženklai užsirijimo *nikotinu* eina arba sykiu (jeigu dūsnė buvo diktu), arba viens paskui kitą su didžiausiu greitumu.

Dalis *tabako*, *nikocianinas*, taip-gi dideli nūdai, bet silpnesni už *nikotina*. Ažūt tu dvieju nūdu paskutinei isztyrinėjimai atrado *tabake*, įpacz jo dumise, *prusrukszte* (ac. *borusicorum*) nūdus, kurie akimirkoje žymina savo veiklumą.

Dar geriaus prisiziuresime *tabakui*, sprėdziant apie budus jo vartojimo.

Vartojimas *tabako* dvejopas: 1) *be dumu* — *krinkė* ir *taboka*, 2) *su dumais* — *pypkė*, *cigaras* ir *papirosas*.

Kramtymas *tabako* lapu t. y. *krinkė* pasiliko tur but nū to laiko, kada dar žmonės maitinosi vienais augmenimis — tarp kitu turėjo pasitaikinti ir *tabako lapai*. Paskiaus užtėmyta, kad laukinei žmonės, neturėdami maisto, kramtė *tabako* lapus, buk tada ne jautė bado. Dėl tos pat priežasties pradėjo vartoti *krinkė* ant laivu matrosai laike ilgu kelioniu ir iszplatino ją po svieta. Prietam jie mislijo, buk

krinkė gina nū ligos *skorbuto* (*scorbutus*), užpūlanczios dantu smegenis, bet persiliudijo, kad *tabakas* nū tos ligos visai neatgina.

Ir szandien dar vieszpatauja nūmonė apie giananczią nū *skorbuto* įpatybę *krinkės*, bet kaip klaidinga! *Tabakas*, kaipo asztrus vaistas, gali erzinti dantu smegenis, pritraukti kraują isz artimesniu daliu ir t. t.; jeigu-gi pats kraujas bus sugedęs, tai netik *krinkė*, bet ir geresni pavirszutinei vaistai neatgins smegenu nū *skorbuto* dėl tos menkos priežasties, kad *skorbutas* yra tai liga ne smegenu, tik kraujo (stoka tulu sujungminių daliu daro kraują *skorbutiszkū*).

Dabar vartoja *krinkę* daugiausei czigonai, nuskurdelei vengrai, Silenijos gyventojai ir seni kareivi. Suvoliota į kamūli *tabako* lapą isideda tarp dantu ir žando ir laiko, pakol ne iszcziulbs viso skystimo; paskui tą iszmeta, idant isidėti kitą *krinkę*, be kurios apseina tiktai valgio ir miego laike.

Jeigu pripratę prie *krinkės* nesiskundžia ant blogu paseku, tai tik dėl to, kad ju nemato, arba kad kaltę nuverczia ant kitu priezaszcziu, o ne ant *tabako*. Vienok visas organizmas tokio žmogaus liudija užsirijimą *tabaku*: veidas ir akiu baltymai pagelte, kunas pasibaigęs, vangumas ir tingumas prie ranku ir galvos darbo.

Su nepratusiu dedasi kitaip: *tabakas* erzina liežuvi ir gardumo dirksnias, o per tai suezrina seiliu grumulėlius, kurie tada nesigaili savo įturio; gaila tu, kurie tas seilias iszspiauja, nės per tai nustoja labai reikalingos medėgos prie suzlėbcziojimo peno, o dar labiaus gaila tu, kurie seilias praryja, nes sykiu praryja ir nūdingą *tabako* skystimą! Kas-gi toliaus? Karsztis iszdžiuvusioje burnoje, žėgsėjimas, tankei uždegimas gerklės ir dantu smegenu; akyse pradeda viskas suktis, galva sopia ir kraista, darosi pikta ir t. t. — visai, kaip nū užsirijimo *nikotinu*.

Abelnai sakant, kiekvienas, vartojantis *krinkę*, turi slogą (*catarrhus*) burnos ir pilvo.

Tai tokia nauda isz *krinkės*!

(Toliaus bus.)

Hygiėjos tarnas.

Algirdis ir Keistutis didzių Lietuvos kunįgaikszeziu.

Paraszė (pagal K. Stadnickį ir J. Wolff'ą) Jonas Vincaitis.

(Tasą.)

Kryzioku ir Broliu Kardininku metraszituse yra paminėta (1345—1382) nū Algirdžio užžengimo ant Gedimino sosto iki Keistuczio myriui apie 96 karžygas ant Lietuvos ir apie 41 Lietuviu karžyga ant abieju zokonu: Kryzioku karžygu ant Lietuvos buvo 66, Lietuviu ant Kryzioku žemiu 31; Brolei Kardininkai padarė ant Lietuvos 30 užpūliu, o Lietuva ant Lyvžiamės 11. Ir tai ne buvo tikros karės, bet tik užpūlei, ir užpūlei tankiausei galvažudingi. Toki užpūlei darydavosi vis dusyk ant metu, per didžiausias Sz. Marijos szventes (2. dieną vasario ir 15. d. rugpjuczio); buvo vienok metai, kada buvo 4, 5 ir 6 (1367, 1375, 1379—1380, 1381 metų). Lietuvei isz savo pusės, kiek galėdavo, stengėsi savo prieszams atlyginti. Tankei menkiausia priežastis, kaip antai atvažiavimas isz Europos į Prusus kokio nor kunįgaikszcziu, norincziu arcziaus prisiziūrėti garsingoms Kryzioku karėms su stabmeldžiais, buvo proga karžygos: Kryziokai tada ant greitosios surengdavo porą szimtu kareivių, užpuldavo ant Lietuvos parubežio ir, sudeginę keletą kaimu ir paėmę į nelaisvę daugelį Lietuviu, grįždavo atgal. Tankei Kryziokai darydavo

ant Lietuviu tikrą medžioklę, kaip ant laukiniu gyvuliu, užmūsdami kiekvieną, kurį tik galėdavo tame tarpe pasiekti; o tankiausiai mieriu užpūlio budavo grobtis.

Nors abi pusi nūlatos tarp savęs kariavo, vienok nei viena, nei kita ne galėjo savo rubežių praplatinti. Kryžiu tvirtnė Bayenburg, išstatyta pabaigoje Gedimino gyvenimo ant Lietuvos žemių ne atsakė savo uždūtei ir mieriu (Vokietijos ciecorius paskyrė ją ant Lietuvos sostapilio) taip pat ir Mergenbūrg (Mariaburg), kuri nū salos (ant Nemuno palei Veliūną) 1367—1368 m. perkelta liko ant kranto. Tvirtnė Gotteswerder, išstatyta žiemą 1369 m. ant Nemuno kranto palei Senąjį Kauną, vasarą to paczio meto tapė apimta per Lietuvius; kadaži Kryžiuokai, dasiprotėje, kad jos, atėmą atgal, neiszlaiks savo rano kose, sugriovė.

Bet ne naudingesnės buvo ir didesnės karžygos, apie kurias Kryžiuokai dėl savo mieriu paleisdavo po visą Europą perdaugintas paskelbas.

Pirmutinė tokia karžyga atsitiko 1348 m. Szi tame mete abi pusi rengėsi ant karės: Lietuvei pakvatinti pargalėmis paskutinūse trijųse metųse, troszko dar labiaus įgauti savo prieszus; Kryžiuokai-gi, atsitikus laimingai karžygai, norėjo išsigarsinti visoje Europoje, idant iš tenai apturėti paszialpą, nės nelaimingi dėl Kryžiuoku trys paskutinei metai su visūmi sulaikė ateivius iš Vakarinės Europos.

Kryžiuokai, žinodami gana gerai apie kaimyno užmanes, pasiskubino truputį greicziaus (26. d. sausio) įsiveržti į Lietuvą, nės geidė užtikti Algirdį ir Keistutį nesusingusiu. Per 7 dienas jie su didžiausia smarkybė degino, naikino ir pleszė Veliūnos apygardą; asztuntą tik dieną pradėjo atgal turbut dviem keliam: viena ir didesnė dalis grįžo desziniu Nemuno krantu, tūm pacziu keliu, ką ir atėjo; kita dalis tik iš 800 kareiviu pasuko į Zyzmarus, idant išpleszti ir išnaikinti pietinią Žemaitijos dalį. Algirdis ir Keistutis su kariūmene (bet turbut kur kas menkesnė ir mažesnė, nekaip apie tai padūda Kryžiuoku meraszei*), kurioje taip-gi ir Rusinai buvo, pasivijo anarąją dalį jau už upės Strevos. Tenai, ant balūto ir niszkuoto upės krantos, ant vietos visai ne smagios (ėl savės, nės užpakalyje buvo siauriaus jau leidžianėsi upė, Lietuvei priversti buvo musztis su Kryžiuokais. Kryžiuoku marszalkas, matydamas nenaudingą Lietuviu padėjimą, netikėtai užpūlė ant ju. Išpradžiu abi pusi kovojosi su maininga laime, bet ant galo paspausti Lietuvei ne izzlaiķė ir grįžo atgal. Tirpstantis ant upės ledas sulužo nū sunkinybės ir prigrūdė daugumą Lietuviu; daugelis tađa pražuvo ir nū Kryžiuoku kulku; tarp paskutiniu buvo ir Algirdžio brolis Narimuntas.

Dabar iszmuszė dėl Kryžiuoku nū senei gorojama valanda, kurioje dėl išpildimo savo mieriu galėjo szita menką savo pergale apskelbti už didžiausią stabmeldžiū pamuszį. Kad tai ne buvo didelė Kryžiuoku pergale, patvirtina jau ir tas dalykas, kad Kryžiuokai turėdami 40000 (?) Kareiviu sugrižo atgal, o ne sunandojo tos pergales ir ne užkariavo visos Lietuvos. Tapo potam padaryti tik nedideli užpūlei ant Nemuno ir Dubisio apygardu, o (15. dieną rugpjuczio) apimta ir sudėginta maža tvirtnė Veliūna, kuri veliaus iš naujo buvo atstatyta.

Kryžiuoku prieszas mat buvo kurczias: jis ne galėjo ir nesistengė iszaiszkinti visai pasaulei tikrą padėjimą savo veikalu.

*) „Olgierd i Kiejstut Synovie Gedymina V. Kięcia Litvy“ przez Kaz. Stadnickiego (1870 r.), puslapis 52.

Paskelba apie deszimteriopai padidintą Kryžiuoku pergale pasklido po visą Europą, ir Kryžiuoku mieris liko atsiektas: vėl svetimtaucei pradėjo keliauti į Rymą, idant dėl garbės Dievo Motynos ir dėl nūdeimiu atleidimo kariauti su stabmeldžiais.

Kita garsinga Kryžiuoku karžyga buvo apsiautimas ir užėmimas pylies Kauno 1362 metųse. Pirmutiniu szitos karžygos mieriu buvo pagavimas Keistuczio, pabėgusio pernai išz kalinio, o tūm tarpu pagal Kryžiuoku nūmonę esanczio pylyje.

Kryžiuoku mistras Henryk de Kniprode, su daugybe kareiviu ir su nesenei pribuvusia išz Europos pagelba, persikėlė patyka per Nemuną ir 16. dieną kovo apsiaupė Kauną. Drutūse ir augsztūse Kaunū murūse užsidarė Keistuczio sunus Voidatas su 2000 narsiu kareiviu. Keistutis norėjo pributi sunui į pagelbą, bet ne daleistas, draugė su Algirdžiū stovėjo ant artimo kalno.

29. dieną prasidėjo apgūlimas ir tęsėsi beveik tris nedėlias. Vokiecziu taranai, nematyti iksziolaik Lietuvoje, griovė pylies boksztus ir ardė sienas, o szvininės kulkos mažino skaitliū narsiu Lietuviu; bet Lietuvei be paliovos, be pailsio ir be jokios baimės greitai taisė sienu pažeidas; ir per esanczias sienose skyles retino Kryžiuoku eiles.

Dvi nedeli taip praslinko: Kryžiuokai jau pradėjo silpsti, o pylis dar buvo ne užimta. Tame laike pribuvo labai gorojamas ir nū senei laukiamas Lyvžiamės mistras, ir tūm dide padrutino apgulenczius. Tada nuspręsta tapo padaryti paskutinį ant pylies užpūlį, ir dėl to paliepta izzardyti ir izzplatinti sienoje didžiausią skylę. Lietuvei taip narsei gynėsi, jogei tik per 5 dienas, dirbant naktį ir dieną, Kryžiuokams pasisekė izzgriauti atsakanczio didumo skylę. Keistutis dasiprotėjo, kad jau nėra jokios patarmės dėl tvirtnės apgnimo, norėjo izzgelbėti nors gyvastį likusiu dar gyvais pylyje Lietuviu; bet mistras, su kuriūm apie tai kalbėjo Keistutis, ne sutiko ant puskutinio izzlygu. Ant rytojaus (16. dieną balandžio) griuvo visos sienos, bet-gi dar Lietuvei gynėsi; ant pabaigos nustoje paskutinį viltį izzsigelbėti, patys uždegė tvirtnės liekanas ir pražuvo ugnyje su daugeliu Kryžiuoku. Likęs tik Voidatas su 36 narseis vyrais, stengėsi prasimuszti per Kryžiuoku eiles, bet atstumtas pateko į nelaisvę.

Kiekviena apgulta tvirtnė, nors ir drucziausia, turi žuti, jeigu ne gauna išz niekur pagelbos. Dabar atsiranda klausimas, dėl ko Algirdis ir Keistutis daleido apimti Kauną, dėl ko jūdu turėdamu dar tiek keliu dėl pagelbinimo apgultuju, ne gelbejo ju, o tik lyg negyvi stovėjo su savo kariūmene ant artimo kalno ir žiurėjosi, kaip prieszas ardė pilį. Idant galima butu atsakyti ant szito klausimo, reikia žinoti visą Lietuvos tame laike padėjimą.*)

Lietuva tađa buvo gana silpna ir retai apgyventa, nės tankios karės naikino ją; Kaunas buvo drucziausiu Lietuvos tvirtnė, o Algirdžio ir Keistuczio kariūmenė ant greitosios surinkta buvo ne skaitlinga ir ne kariaujinga, nės ji susidėjo beveik tik iš prievarta suvarytu aplinkiniu gyventuju, kurie ne labai turbut mylėjo savo kunigaikszczius, jeigu vienas bajoras (Gelguda) patsai pabėgo išz Kauno ir pasidavė Kryžiuokams, o kitas, turbut turtingas buras, padovanojo jiems 12 meitėliū. O jeigu dar paimsime į skaitliū daugybę kareiviu abiejū zokonu, nematytas baisias maszynas ir szvininias kulkas, tai su visūmi nesistebėsime, dėl ko Voidatas ne gavo pagelbos.

*) „Olgierd ir Kiejstut . . .“ Hr. Kaz. Stadnickiego, 67—69.

Vienok Kryžiokai, apart netikėtai apturėtos acziu nelaimingui Lietuvos padėjimui garbės, daugiaus nieko ne naudojo. Pylis Kaunas ir tvirtynė išz naujo tapo atstatyta ir po vardu „Senasis Kaunas“ tarnavo Lietuviams. Už metu po užėmimui Kauno (1363 m.) Lietuvėi pastatė netoli nū Senojo Kauno ant Nemuno ir Nevežos kranto (vietoje įpūlimo Nevežos į Nemuną) kitą tvirtynę po vardu „Naujas Kaunas“, kuri ne už ilgio sudeginta, bet vėl atstatyta, 1368 m. taip jau buvo druta, kad (1375 m. Kryžiokai joku būdu ne galėjo ja apimti, o vėliaus bijojosi prie jos prisiantinti.

Trecia karžyga, bet jau dabar Lietuviu ant Kryžioku ir nelaiminga dėl pirmutiniu, buvo 1370 m. Pereitame mete Keistutis, susitikęs su Kryžioku mištru pas sudegintą per Lietuvius tvirtynę Gotteswerder, prižadėjo kitą metą pas jį atsilankyti svecziūsna.

Algirdis ir Keistutis, surinkę daugelį kareiviu, pabaigoje žiemos 1370 m. dviem kelim išiveržė į Prusus ir susivienijo pas Rudavą, netoli nū Karaliaučiaus (2 $\frac{1}{2}$ myliu). Kryžiokai, kurie gerai žinojo apie Lietuviu užmanę, susirengę laukė ant ju Karaliaučiuje. Pryszakinės tik dalys abiejų kariaunu susidūrė, bet gi tikros karės nebuvo, nės Keistutis, pamatęs ateinanczią Kryžiokams paszialpa išz Elblongos, greitai sugrįžo atgal, Algirdis gi apsakasė giriose. Kada Kryžiokai užpūlė ant jo gūlio, Algirdis vienas pasibijoje prieszintis Kryžiokams ir taip gi bėgo atgal. Kryžioku marszalkas ju vijosi, bet pažeistas į veidą nustojo gyvastį. (Toliaus bus.)

ISZ VISUR.

Konkursai mergiszkos grožybės Spaa ir Turin'e, kureis taip labai buvo užimti godotojai dailiosios žmonijos pusės, jau pro ausis mums praskambėjo; apdovanotos už grožybę savo lyties pinigūs jau atsiėmė. Drauge su szitais konkursais pasibaigė nese nei London'e paroda visos pasaulės lėliu.

Konkursai mergiszkos grožybės arti rizasi su lėliu paroda: negyvomis lėlėmis žadinasi maži vaikai; locnininke gi kuno grožybės, jeigu prie tam su vis nesirupina apie reikalus visos žmonijos ir savo (arba is ne atnesza jokios naudos nei žmonijai, nei savo tautai (o tokios tik ant konkursu ir pribuna), esti tik žaisto suaugusiųju; kaip vaikams greit nusibosta negyvos lėlės, taip pat suaugusiems dar greiczius išipyksta augszciaus paminėtos gyvos lėlės, nės, išzėmus pavirszutinią grožybę, pas jas daugiaus nieko niera pritraukencziu, skirencziu jas nū kitu.

Gyvenime, likimūse moteru plataus svieto randasi ir szviesios kibirksztyts, atsitikimai suvis advernizski grožybės parodai, atsiranda ne tiktai tarp augszciaus kulturizkai stovincziu tautu, arba tarp augsztesniu lūmu, bet ir tarp žemiaus stovincziu tautu dirbanczius pagal išzgalėjimą, o dėl kitu gėro. Dabar važinėja po Amėriką jauna Eskimoska *Olay Kramar*, skaitydama prelekcijas išz gyvenimo, budo, padavimo ir t. t. savo vientaucziu Grenlandijoje. Kita paveizda dūda Vivondiere Gourdition apdovanota medaliu už nūpelnus per 30 metu francuziszkai kariumėnei. Muszitūse pas Solferino, Gravelot, Saint Privat po prieszu kulkomis szita mergina gelbėjo pažeistus kareivius, gulinczius ant lauko. Teisybė, į grožybės konkursą jodvi gal ir netiktu: vietoj dovanos užsipelnytu tarp konkurentku išzjūkimą, vienoki moksliszkai skaitymai ir gelbejimai pūlsiu kovoje muszlaukiūse yra, mums rodos, naudingesniu, už tą, ką parodo apdovanotos konkursūse Spaa ir Turin'e. Kiekvienas galėtu imti paveizdą išz sude-moralizavotos Francijos, kuri kasmet puskiria dalį pinigū išz užraszu dėl apdovanojimo moteru už gerus

ju darbus, bet su visūmi neturi nei skatiko dėl apdovanojimo už lyties patogumą. Turbut geri darbai naudingesni už lyties grožybę be geru darbu.

Priverstinai lenda į galvą mislis sulyginti musu merginas ir ju idealus su merginomis kitu tautu. Tarp Lietuvaicziu mes ne užtinkame nei vienos mergaitės ne tik laimėjusios grožybės konkursūse, bet ir buvusios ant konkurso; vienoki drauge be reikalo dairomes, įeszzkodami ju advernizskose, prieszingose konkursui eilėse. Į katrą nori pusę kreipk savo akis, o vis gi ne galėsi gerai suprasti paslėptas moteru mislis. Mes sutinkame jas eilėse motynu, gimdytoju, pacziu, tarnaicziu, siuvėju, audėju ir t. t., kurios tik lieka savo siaurame giminiszkame ratelije, bet kaip gi mažai randasi dirbancziu ant platesnio tėviniszko lauko, pasiszvencziancziu savę dėl tautiszkų lietuviszkų reikalu! Kitur ne taip yra, dėl to tenai ir tautystė augszciaus ir tvireczius stovi. Jeigu platus įeszzkinei, naudingi darbai eitu drauge su negražumu veido, tai jau mes velytume, idant Lietuvaitės butu mažiaus gražios, prie ko, žinoma, greiczius priprastume, nei kaip prie ju bedarbystės sunkiame musu tautiszkame padėjime. Garbiname ir mes lyties grožybę (ką gi veiksi ne garbinęs), kaip p rigimtą moteru dovaną, bet už naudingesnį laikome ir laikysime gerus darbus ir gražū ju apšėjimą, nės tik naudingumu darbu miertūjasi žmogaus naudingumas, kaipo sąnario savo tautos. Padėjimas Lietuvaicziu žmonijoje, teisybė, yra sunkesnis, nei kaip kitu moteru, bet vis gi geresnis, nei kaip moteru Eskimosu Grenlandijoje. Nors viena apszviesta mergina da ne yra alfa ir omega visko to, kas yra reikalingu dėl pakėlimo tautiszkos dvasios ir tvirtybės, bet vis gi, ji platinama išzmintingai, be griovimo sziadieniszkų tautystės paramu, be reformavojimo ir ardimo, nors ne viska, bet daugel atsveria. Sakome be griovimo ir reformavojimo, nės per tūs griovimus mes patys mažai turėdami, daug turime nustoti; nustoti gi gali tiktai tie, kurie daug turi, kurie nuslodami dalį, galėtu pasitikti dar taip tvirtais, jogei tolesnė ju gyvybė ne butu paojuje. Musu padėjimas yra toks, kad reformos dėl musu spēku, prie tam dar padalytu ne gali buti naudingos. Reformavojimu ardytume vienybė tarp konservatizsku musu vientaucziu, tą vienybę, kuri ir taip labai silpnai stovi. Pirmiaus, ne kaip buti vadziotojais lietuviszkų partiju, naudingiaus butu dėl tautystės pastoti tarnais Lietuvos. Pirm pasidalinimo į ponus, kunigūs, ukinikus ir darbinikus prigulėtu pirmiaus mokėti išzmintingai sunaudoti dėl gero tėvynės darbus visu szitu lūmu, arba mokėti visus jųs prie naudingo darbo prikabininti, idant visi gerais Lietuveis pastotu, ko gi ne kaip ne galima padaryti, skelbent partiszką ir lūmiszką n'apykantą. Idant mus mylėtu, negalima sugniaužta kumszczią prie to priversti; taip pat piktumu be atsakancczius pajiegos ne galima priversti, idant mums kiti padėtu dirbti arba tarnauti: su tokeis ginklais galima nū savės tik nustumti, bet ne pagelbą ir sutartį užsipelnyti. Darbai ant platesnės dirvos, supratimas ju naudingumo ir reikalingumo, galingi yra tiktai prie išzsiplatinimo apszvaistos. Platinimas apszvaistos, ant tautiszko pamato padėtos, Rusijos Lietuvoje labai apsunckintas, bet ne negalimas, jeib tik atsirastu nesziotojai szviesos, tam tik vienam atsidavusiejie. Moterims jos daugiausei reikia kaipo augytojams vaiku: kūdelio, stakliu ir pėdo jau szian-dien joms ne užtenka dėl nesziomo naudos tėvynei.

Reikalą pakėlimo apszvaistos tarp motėru supranta szian-dien jau ir tenai, kur dar priesz ketvirt-

metį už primityviszką valdžią laikeme, kur pagal mus paprastas nūmones, beveik puslaukinei žmonės gyvena. Szimet valdžios Japoniszkos ciecorystės atidarė pirmą augsztesnią mokslinczią dėl moteru miesto *Tokio*. Profesoreis ant pradžios yra svetimtaucei, tolyn-gi, kada rasis tinkanczios moterys, mokinimą žada pavesti joms.

Tautiszkas buvis ir tvirtybė mierūjasi daugumu lankanczių mokslavietes. Jeigu Rusija ant to lauko beveik paskutinę vietą užima, tai tautiszka jos teisybė ir tvirtybė guli ant pamato, ne visai jau sziandien pažystamo svetur: ant tikėjimiszko fanatizmo, tautiszkos n'apykantos kitu. Vienok ir czionai, kur užžiuri, perdėm rusiszkos administracijos, ne taip yra sunku, nės svetimi gaivalai augszcziaus yra kilę nei kaip patys Rusai. Taip buvo Lenkijoje priesz 1863 m.; taip stovėjo ir dabar laikosi Latvijoje ir Estijoje, nors ateituvėje kylimas ju bene bus sustabdytas geradėjinga globa Latviu apgynėju nū Vokiecziu baronu. Geriausei stovi Finlandija, kur reformos Petersburgo komisiju iksziolaik dar ne pasiekė. Finlandijos statistika už perezitus metus parodo, kad t. je (patvaldiszkoje) kunigaiksztystėje buvo 2,232,000 gyventoju, dėl kuriu buvo 116 pradiniu mokslavieciu, 929 ukiszku ir daugelis vaiksčziuojanczių mokintoju. Mokslavietes lankė 414,908 mokintinei. Prietaikmėje su tūm randasi ir skaitlius vidutiniszku mokslavieciu su Helsingfors'o Universitetu. Daug dėl apszvaistos ir tautiszku pajautimu padeda ir publicistika. Supranta tą ir Rusijos rundas, nės jau ir czionai garsinasi skundai ant rėdytoju priebaltiszku laikraszczių vokiszku, latviszku ir estiszku. Czionai tapo isteigta prie ministerijos viduriniu dalyku specialiszka komisija, kurios uždūtė yra rupintis, koku budu sumažinti įtekme paminėtu laikraszczių. Nežinodami dar tikrai, ką szita geradėjinga komisija užgins, ne paklysimė tardami, kad jos uždraudus pasibaigs uždėjimu panczių ant rėdyszczzių; sykiu tikime, kad sunkesnis likimas teks latviszkams ir estiszkams laikraszcziams, nei kaip vokiszkiems, nės pirmutinei ne turi galingu užtarytoju; didžiausia-gi ir blogiausia paseka isz uždėjimo szitos komisijos bus apsunkinimas gyventojams keliu apszvaistos.

Atsitikimai sviete aiszkina, kad tamsus lūmai, t. y. darbininkai, patraukti į maisztą, suvis ne supranta blėdies naikinimo visko, ką tik ant kelio gali palikti; jie nesigaili ir brangiausiu žmonijos surinkimu: žynyciu, muzėju, laboratoriju. Komunos maiszte Paryžiuje degintojai ne aplenkė ir knūgynu, garbės Francijos ir visos pasaulės. Tikras darbininku draugas, Victor Hugo, savo *Baisiue metiue* graudžei verkia, matydama: baisyus ir neiszmintingus elgimus savo vientauczių, naikinanczių visu amžiu darbus ant mokslo dirvos, naikinanczių tėvynės garbės. Idant herostratiszka neiszmintis ne galėtu pasinaujinti, mokintojai visur dabar užsiima platinimu meilės dėl mokslo tarp tu, kurie ne syki mokslo vaisius suvis neiszmintingai, be jokios dėl savės naudos, naikino.

Atlikti szitą savo uždūtę galėtu jie per platinimą mokslo pažinties tarp tamsiuju. Didelūse miestūse randasi vakarinės mokslavietės dėl darbininku; randasi taip-gi skaitytnamei, kur skaitosi sistematiszkos prelekcijos isz visoku mokslo daliu; yra ir darbininkiszkos akademijos. Austrijoje, Anglijoje, Francijoje yra specialiszkos draugystės, besirupinanczios apie apszvietimą darbininku. Randasi jos ir Rusijoje, žiemą yra skaitimai ir Vilniuje (klausytojai moka po 5 kap.), bet dėl Lietuviu jie suvis ne atnesza naudos, nes skaitomi yra svetimoje, nesuprantamoje gerai dėl

ju kalboje, ir tematai skaitimu visada esti arba labai tolimi nū Lietuviu reikalui, arba su rusiszka politiszka tendencija, ne reikalaujanczia tikros objektiviszkos teisybės, kum tankei piktna klausytojus ne Rusus; jeigu Lietuvei ne gali garsei prieszintis, tai už tai atsako nepribuvimu ant tendentiszka melagingu skaitimu.

Su apszvaista ir mokslo arti rizasi ir paskyrimas kongreso Suvienytuju Valstiju Sziaurinės Amėrikos, visada berenczių pilnu delnu ant mokslo reikalui, — iszdūti 1 mil. doleriu ant pastatymo didžiausio teleskopo, kurio stiklas turėtu 5 pedas dijametro. Lygsziolaik didžiausias teleskopas yra pastatytas observatorijoje už pinigus Licko; szito teleskopo stiklas, kurį trynė per 3 metus, tur tik 3 pedas dijametro. Czionai taip-gi, reikia paminėti, kad turtingas *Cornelo* paskyrė nū savės 2 mil. dol. ant uždėjimo naujos muzikaliszkos konservatorijos Nev-York'e.

Naikinimai žmonijos darbu kaip kada atsitinka ir be jokios žmonių kaltės.

Vėtra, buvusi nesenei Sziaurinėje Amėrikoje, padarė labai daug blėdies Pensilvanijoje-Pittsburge; isz priezasties tos vėtros pražuvo du szimtu žmonių, tapo sugriauta kelėtą namu ir bažnyczzių; Broklyn'e vėtra sugriovė matrosu kazarmės, arsenolą ir vieną miesto mokslavietę. Tapo sugriautas ir tiltas ant Niagaros. Vertė sunaikintu triubu ir kitoku gyventoju turtu, nors dar ne suskaičyta, bet gal buti isznesz kelis milijonus doleriu.

Nesenei sudėgė geležinkelio trukis su visais pasažės žmonimis ant geležinkelio Bosario-Cordova (Argentinoje). Szitas nelainingas atsitikimas atsiejo ant tos vietos geležinkelio, kur jis eina tarp dvieju kalnu. Ant vieno kalno locnininkas Haciendos kulė lauke kvieczius; iszkulti jau sziaudai ritosi nū kalno ant kelio. Maszinistas isztolo pamatė tūs sziaudus, ant kelio gulinczius, bet mislijo, kad jie vis dar ne kliudys trukio, jam pervažiuojant. Vienok ne taip atsitikio. Trukis, užvažiavęs ant vietos, užterszts sziaudais, liko per sziaudus sustabdytas. Tame laike kibirksztyts, iszlekenczios isz kamyno trukio, uždegė sziaudus; nū sziaudu umai užsiēmė ir visas trukis. Jokios jau pagalbos ne galima buvo padūti žmonėms, važiuojantiems tame trukyje. Sudegusiu žmonių skaitlius isznesza su virszum 50.

Panaszus truputį atsitikimas buvo ir Europoje ant geležinkelio Belgijoje tarp Liegė ir Namur; czionai vienok trukis ne sudegė, o tik iszbėgo isz vėžiu. Daugelis žmonių tada liko užmusztais, daug taip-gi buvo pažeistu.

Gasdina jau ir senis Vesuvius, kurs jau nū ilgo laiko megojo; rodos jis kyla isz miego, szviesdamas isz tolo, įpacz naktyje. Verczia deganczią lavą ir ugnėkalnis Kilavea ant salos Hava'i, prigulenczios karaliui jos Kalakua, su kuriūm, kaip pasakoja keleivei, lengva yra susitaikyti ir pasipažiti jo sostapilėje, jeib tiktai atlankyti vietas, kur parsidavinėja rusiszki tautiszki gėrimai, kaip antai „sivucha“, „ocziszczennaja“.

Budrys.

Balsai lietuviszku draugyszczziu.

Vakare 19. vas. (3. kov.) Lietuviu pulkelis apvaiksčzijoje metinę szventę baudžiava isznaikinimo Maskolijoje ir didesnėje Lietuvos dalyje ir 25-ju metu jubileju to paties atsitikimo Lenkijoje ir kitoje Lietuvos dalyje (Suv. rėd.). Buvo kelios kalbos. Isz pradzių kalbėjo Liutas: „Gūdotini vyrai ir mieli bendrai! Mes niekad nebuvome darę atminimo apie tą didį atsitikimą žmonijos istorijoje — kalbu apie baudžiavų isznaikinimą. Trys metai atgal, kada snėio

25-iu m. jubilėjus baudžiauvų išnaikinimo Maskolijoje ir didesnėje Lietuvos dalyje, tiktai maža Amerikos Lietuvių dalis padarė apie tai atminimą, apie ką skaitėme Liet. Balse; mes tada užimti kitais dėl mūsų svarbeis dalykais, negalėjome to prigulinczei padaryti ir nedarėme. Pereitą rudenį mes susitarėme švęsti metinę šventę, arba teisingiaus 25-iu m. jubilėjų baudžiauvų išnaikinimo Maskolijoje ir didesnėje Lietuvos dalyje ir 25-iu m. jub. baudž. išnaikinimo Lenkijoje ir kitoje Lietuvos dalyje. Ši diena, 19. vas., tai diena, kada baudžiauvos perstojo būti institutu kasdieninio žmonių gyvenimo ir pasidarė tik istorijos dalyku; šiandien mes čia susirinkime apvaikszczioti šventę vardan to atsitikimo. Labai linksma, kad prie mūsų prisidėjo dar nekurie kiti Lietuvėi. Baudžiauvų išnaikinimas tai iszkilmingas faktas, kurs liudija žmonijos žengimą pirmyn ir pats yra dideliu žingsniu pirmyn ant kelio progresio. Vakarysztis vergas stojosi žmogus; jeigu taip persimainė pats žmogus; tai tūjaus, žinoma, turėjo persimainyti ir visos dalys draugijinio gyvenimo; ir tiesą padėkime Maskolijoje, po reformai 19. vas. 1861, tūjaus buvo reforma sudo, administracijos, mokslinczių ir t. t. Jeigu tas atsitikimas toks svarbus, tai atsiranda klausymas, dėl ko trys metai atgal ir dabar taip mažai žmonių šventę čia szią šventę, ipacz dėl ko jos neszvenčia musu brolei ukinkai? Gal, mes susiėjome ją svezsti tik delei egoistiszku motyvu, dėl to, kad tik aczių baudžiauvų išnaikinimui mes galėjome pasidaryti tokeis, kokeis esame, — gauti apszvaista? Abelna priežastis, kuri nedaleičia placziaus svezsti tos šventės — tai sziadykszia reakcija Maskolijoje; o ką apie Lietuvius, tai reikia dar nurodyti ant to, kad pas musu brolius paskesni persekiojimai ir prispaudimai, kuriūs mums nūlat dovana ja Maskolu valdžia, iszdyldė tą gerą, dėkingą jausmą, koks buvo tūj po isznaikinimui; o įmesti į tamsybę ir neturėdami beveik jokio dvasiszko peno, jie negali pilnai nei suprasti svarbumo to fakto. Mes-gi aiszkei suprantame, koks svarbus ir kiek gero padarė baudžiauvų isznaikinimas. Ne gana to; musu galvose gyvena szviesios, gumaniszkos idėjos, o musu szirdise, suminksztitose gerais jausmais ir karszta meilė artymo, atsispindi netik savo nelaimė, bet ir nelaimė kiekvieno žmogaus. Remdamasis ant tokio tvirto pamato, asz galiu tvirtinti, kad netik egoistiszki motyvai suvarė mus čia sziandien pasikalbėti ir pasilinksminti; atsimenant apie vieną isz szviesiu dieneliu žmogaus gyvenimo. Bet tvirtai tikėdami į žmonijos progresą ir linksmindamiesi, atsiminę vieną isz jo atsitikimų, mes negalime sykiu užmirszi ti apie daugybę blogu iszlygu žmonių gyvenime, kurios dabar yra, ir negalime nesirupinti apie jų sumazinimą. Ant musu, brolei, sąžinės guli jų didesnės pareigos, apie tai rupintis, kad mes patys turime jau daug naudos isz geru rezultatu baudžiauvų isznaikinimo: tiktai dėlei to facto mes galėjome pasidaryti tokeis, kokeis esame; o jug baudžiauvos isznyko labiausei dėlei prasiplatinimo ir iszsiplėtojimo mokslo, apszvaistos ir gumaniszku idėju; tai-gi pasinaudoję nemaž isz kitu darbo, turime ir patys dirbti. — Musu supratimas tas, kad visur žmonės už tiesas kelia kovą, ir kad Lietuvėi galės sugražinti sav atimtas tiesas, taip-gi tik per kovą, ir tos kokybės, kurias asz matau kiekviename isz musu tai garantijos, kad mes prigulinczei dirbsime dėl tėvynės gero. Szios dienos musu šventę teesti liudijimu musu tikru noru pagal pajiegas pilyti savo pareigas.“ Pabaigęs kalbą, Liutas perskaitė kitu Lietuvių laiszkus, kuriūs čia padūdame. Atsiszaukimas dvasiszkos jaunūmenės: „Mieli brolei! Atsimindami

taip džiaugsmingą ir taip svarbu atsitikimą Lietuvoje kaip baudžiauvų išnaikinimas, didei džiaugiamės, tartum patys, tiktai ką numetę sunkę vargu naszta, jaučiamo tą gerumą ir neiszpasakytų saldumų laisvės, kuri pirmą syk, 25 m. atgal, pradžiugino musu tėvus. Ir isz tikro yra isz ko džiaugtis: isznaikinimas baudžiauvos — tai garbingas pergalejimas per kriksczcioniszka tikėjimą palikimo stambeldystės — nelaisvės. Baudžiaiva, tas smarkus jungas, žemindamas žmogaus doriszka vertybę, niekindamas jo prigimtas tiesas, spaudė baudžiaunika dvasiszškai ir medėgiszškai. Valszcziouiu vargus ir bėdas žinome gerai ir jų labiaus jiems prijaucziame, kad apie tūs vargus ne szalti rasztai, bet patys senelei tėvai ne syki net ir su aszromis pasakojo. — Tacziaus prisiartino ir ans laikas senei laukiamos laisvės. Lietuvos bajorai, matydami vargingą valszcziouiu padėjimą ir jausdami naują laiko dvasę, griebėsi pagabios progos ir pirmi padėjo tvirtą pamatą iszganingai iniciatyvai ciecoriaus Aleks. II. Prisivargęs po valdžia pono su džiaugsmu priėmė Lietuvis brangią dovaną laisvės. Apturėjo žemę, isz kurios pats misdamas, galėjo dar pasirupinti ir apie buvį savo vaikū: dūdamas jiems mokslą, padarė jų naudingais darbinikais dėl draugijos, tik nelaimė, ne daug isz jų galėjo dirbti dėl Lietuvos. Nės sztai, vos metai praslinko po baudžiauvos isznaikinimui, o jau uždėjo ant musu kitą jungą mažai ką lengvesnį už pirmutinį: uždraudė mums spauzdinti knigas prigimtoje kalboje. . . — Atsiminus ant „liudno jubilėjaus“, pripūlanczio ateisencziūse metūse, su visūmi prieszingo szitam, džiaugsmas musu mažinasi ir persimaino į graudulingą raudą. Per paleidimą nū baudžiauvos, iszriszo mums rankas, davė dūną, — bet užriszo akis, atėmė peną dvasiszka. Atidarė mokslavietes, bet rodosi tik dėl to, idant taptume Lenkais arba Rusais. . . Pasidaugino, tiesą, skaitlius kunigu Lietuvių, kurie, užėmę vietas Lenku, pradėjo mokiti brolius prascziokelius dalyku tikėjimo priūmtoje kalboje, per ką nemaž prisidėjo prie dvasiszko jų apszvietimo. Bet kaip nelyginant smagiaus eitu szis darbas prie pagelbos raszto, geru knigu, kiek draugija apturētu apszviestu ir tikrai naudingu sanariu? Tikimėse, jog supras, kam priguli nenaudingumą ir visą neteisingumą szito uždraudimo, o dėl gero ir naudos isztikimu savo pavaldiniu daleis tai, kas visiems be skyriaus daleista. Szis dalykas smelkia ir mažina musu džiaugsmą. Ak, idant dėl dapyldymo jo dar szimet apvaikszcziotume kitą šventę — isznaikinimo baudžiauvos dvasiszkos! . . . Bet szejp ar taip, vienybėje vis-gi nežusim; aczių Jums, Brolei, už szią užmanymą, szventą darbą vienyjimo: meilėje, sandoroje ir darbe dėl broliu — Dievas musu n'apleis!“ — Rasztas Pr. Aszakaiczio; „Meilingi draugai ir viengenczei! Sziandien sukako 25 ir 28 m. nū tos dienos, kada vyriausybe ant galo ir mus szalyje isztarė džiaugsmingą žodį baudžiauvai, kada paskutinę nutrenkė jungą, kurį galingesniejie buvo užkrovę ant sprando silpnesniems. Diena 19. vas. (3. kov.) 1864 m. neabijotinai verta paminėjimo. Mums, Lietuvo jaunūmenei ipacz prideri paminėti ją gražum žodeliu. Dasziūnojęs todėl, nors ir gana vėlai, kad jus vyruoczei, susirinksite sziandien apvaiksztinėti tą dieną, skubinūsi prisidėti prie jusu szventės, nors kūm nors, atsiszaukti keletu žodeliu.“

Politika.

Francija. Naujas gabinėtas su pirmsėdžiu Tizard'u laimingai veda savo darbą. Nors tą gabinėtą isz pradžių laikė už silpną ir jūkėsi isz jo, vadindami

„parodos gabinėtu“, buk jis geidžiaš tik laike „parodos“ nužadinti Franciją, idant svecei nieko blogo ne pasakytu, o paskui kas bus, tai bus, ant to ne žiūrėšes — vienok kasdien beveik užsipelno ant didesnio užtikėjimo. Paskutiniu naujo gabinėto darbu, naudingu dėl respublikos, yra iszriszimas „susidraugijimo patrijotu“. Tas susidraugijimas, pusen paslapintis, melagingai nesziujo savo varda, „patrijotu“, nės mierio jo buvo ne troszkimas gero tėvynėi ir platinimas meilės dėl jos, bet tik mislis, idant susijudinti savo tėvynę su Vokietija. Deroulėde, galva pseudo-patrijotu, garsei jug kalbėjo. buk su „patrijotais“ ir darbininkais-socijalistais galima butu padaryti maisztą ir priversti Carnot'ą apreikszi karę Vokietijai. Susidraugijimas su tokiu mieriu galėjo buti labai paojingu dėl Francijos. Deroulėde vienok su „savaisais“, norėdami atkerszinti už tokį ju paniekinimą ir iszmetinėjimą, jiems visokiu „nusidėjimu“ priesz valdžią, pradėjo iszdavinėti laikrasztį: *Claicon, journal des Patriotes*, kuriame sako, kad „stoją priesz parlamento vilkus ir lapes, kratanczius patrijotu namus“. Tūm tarpu kiti laikraszcei atvirai giria tą „kratimą patrijotu namu“, nės per tai atrasta darodimu, kad tie „patrijotai“ platino propagandą tarpu karumenės dėl naudos Boulanger'o. Bulanzistai isz tos priezasties labai nuleido nosis, ipacz kad dar prefectas policijos atsakime savo prizidėjo numesti nū urėdu ir tūs, kurie rėmė bulanzizmą ir kurie jį remia. Tai-gi sykiu eina dvi kovos. su antirepublikanais ir su bulanzistais.

Anglija. Nesenei pasibaigė prova Parnell'o su laikraszciu *Times*. Pasirodė, kad Parnell'o laiszkai buvo padirbti per koki ten Pigott, kuris norėjo jūs sunaudoti dėl iszgavimo pinigų nū redystės *Times'o*, prieszo Parnell'o, ir pardavė tūs laiszkus už 1806 L'str. Kada tas dalykas iszsisziskino, iszdūtas buvo paliepiamas sugauti „apgaviką“, bet jis spėjo iszbėgti į Madrit'ą ir ten atėjus policijai jį suimti, užsiszovė. Prova Parnell'o turės labai didelį svarbumą dėl Irlandijos, nės tai buvo prova ne vieno žmogaus, bet visos partijos. Visi sziandien laiko pusę Parnell'o, iszteisina senesnius jo apsielgimus, ir gal but tas atsitikimas dūs progą sugrižimo valdžios į rankas Gladstone'o ir jo partijos, nės, pasibaigus Parnell'o provai, partija Salisbury nupūlė akise tautos.

Anglijoje, kaip ir kitise krasztuse, pradeda mislyti apie padauginimą skaitliaus ginklu ir karumenės. Karalienės kalboje, atidarant parlamento sesiją, buvo pasakyta, kad, isz priezasties nesibaigencziu rupezszciu kaimyniszku valstiju apie padidinimą militariszku dalyku, Anglija taip-gi turi iszdūti naujus istatus dėl patvirtinimo pakraszciu karalystės ir apginimo jos prekystės.

Vokietija reikalauja naujo kredito apie 21,822,000 mrk., isz kuriu 19 mil. eis ant armijos, o daugiau už 1/2 mil. ant mariniu reikalų. Projektą tą teisina reikalingumu pastiprinimo artilerijos, buk rusiszka ir francuziszka artilerijos pereina vokiszka skreitlium kanūliu ir t. t.

Windthorst padavė projektą, idant pirmmokslinyczius prižiūrėtu atsakanczius tikėjimiszkos draugystės ir idant sugražinta butu dalis kataliku tiesu tikėjimu ir apsziavistos ministerijoje. Tas projektas, nors jį parėmė centrum, tapo atmestu.

Uždraudimas Vokiecziu valdžios nēpristatymo maisto laike blokados rytiniu afrikiszku pakraszciu sutiko svarbę kliūtį. Anglijos konsulis Zanzibare pasiprieszino tam uždraudimui Vokiecziu admirolo, sakydamas, buk isz priezasties to uždraudimo nuken-

tėsė labai gyventojai pakraszciu, padonys Anglo-indijos.

Norddeutsche Allgem. Zeitung rodo skirtingumą pažiuru vokiszku ir angliszku laikraszciu Sziaurinėje Amėrikoje ant dalyku Samoa. Angliszki laikraszcei lyg kaltina vokiszkus už painiojimus ir siundo priesz vokietystę ne dėl politiszku priezaszcziu, tik isz neapykantos tarpu Unijos gyventuju ir landiszkos ir vokiszkos kulties.

Austrija. Daugiau jau kaip dvi nedėli vengru seime sprėdzia apie 25 art. nauju kariumenės istatu, reikalaujancziu antro meto tarnavimo nū tu, kurie po metu ne iszdūs egzamino ant aficiero. Beveik visi šanarei seimo priguli prie opozicijos, dėl to-gi visos ju kalbos sukasi tik apie atstumimą vokiszkos kalbos isz Vengru armijos. Iszpradziu reikalavo tik egzaminu vengru ir chorvatu kalboje; kada valdžia ant to sutiko, tai dar rugoja ant jos, kad taip lengvai sutinka, ir reikalauja tolesniu palengvinimu. Demonstracijos priesz naujus istatus dar tęsiasi Vengru miestuse, nors valdžia sziek tiek jau atleido isz tu istatu. Nors Tisza susiartino su liberalais, pažadėjęs dūti projektus dėl peržiurėjimo pirmiausei klubui liberalu, bet ne užsilaikys, nės kūm toliaus, tūm labiau auga opozicija, reikalaujanti, idant jis trauktusi. Ant 15. dienos tekanczio menesio opozicija isz vien su studentais žada padaryti eilę demonstracijų ant atminties revoliucijos 1849 metu.

Rusija taip-gi turi savo Boulanger'ą, apie kurį priverstinai paskutiniose dienose kalba visi ir raszo laikraszcei. Tūm Rusijos Bulanger'u yra valkata Aszinov', kurs, teisybė, ne turi mieriu griebtis už diktaturos, „dėl gero tėvynės“, bet nori jai tarnauti kitoniszku budu. Pavadinęs save „ataman'u“ su 100 savo „liūsu kazoku“ nusibeldė į Afriką ir ant teritorijos Francuzu pradėjo elgtis kaip ant savo sziaszmargio. Francuzams, žinoma, nepatiko toks drąsus nekviestas sveczias ir papraszė jį prastraukti; kada-gi jis nenorėjo nei gero dūti, Francuzai (pirmiaus susineszė su Rusijos valdžiomis, kurios užtikrino, buk Aszinov dirbąs be jokios isz Rusijos pusės žinios) pradėjo szaudyti „liūsus kazokus“ ir suėmė Aszinov'ą, atidavė į Rusijos rankas. Rusija teisinasi priesz Franciją, buk Aszinov be jos daleidimo ir žinios iszkeliavęs į Afriką. Matant, kaip rusiszki laikraszcei gina Aszinov'ą, jo dorą mislį ir mierį iszkeliavimo (o! pažinstamė tokį dorumą!), kaip užpūla ant pasielgimo Francuzu tame dalyke, atsimentant, kaip taspat Aszinov tokiu pat budu elgėsi priesz tai dar „su žinia“ Rusijos valdžiu ir liko sveikas ir gyvas — sunku įtikėti žodžiams besiteisinimo Rusu priesz Francuzus. Jeigu „kazokas“ „be žinios“ Rusijos davė jai Siberiją, dėl ko-gi „kazokas“ ne galėtu atneszti naudos Rusijai „su jos žinia“ — jeigu jau ne dūdant žemės ploto, tai nors kelias „pravoslavijos“ aukas? O! politika turi savo paslaptis!

Italija. Politiszka votis, taip jau pritvinkus, truks, tur but, isz Italijos pusės. Sunkinybė sziandieniszko Moloch'o, militarizmo, ryjanczio begalo finansuz, užguzė visu savo svarbumu neturtingą Italiją. Idant ne atsitraukti nū susijungimo su Vokietija ir Austrija, reikia joms pritarti auginti ir toliaus militarizmą, szerti jį auksu ir žinoma, sunkinti naujais vis mokeszszceis tūs pavargelius, kuriu mynios tiesia rankas ir garsei, po visą karalystę, praszo dūnos, ne gaudami gi jos, dirba demonstracijos ir maiszts. Isz kur-gi valdžia pasotins iszbadėjusius, kad visi turtai eina ant nevalgomu ginklu? O czia dar finansu ministeris pranaszauja ant sziu metu deficitą 190 mil.

Isz tokio sunkaus padėjimo kas žin ar išsuks Italiją ir taip „suktas“ žmogus, kaip Crispi? ant jo szian-dien meta visa kaltę Italijos vargo. Opozicija dėl išslūsavimo tėvynės isz taip sunkaus, padėjimo dūda rodą, idant sumažinti dabarnyksztį kariumenės sistema, pritaikinti ji tik prie reikalu karalystės, o ne prie svetimu noru, nors ir užmokamu prietelisz-kais žodžiais. Teisybė, susijungimas su Vokietija ir Austrija iszkėlė Italiją akyse Europos, bet sunaikino ekonomiszka pusę. Dėl to-gi szian-dien vis daugiaus girdėti Italijonu balsu su neapykante dėl Vokietijos, o su meile dėl Francijos.

Serbija. Karalius Milan, pasilikęs sau vardą gendroliaus serbu armijos, atsisakė nū sosto. Budamas menkos kariszkos iszminties, o labai didelis apie savę nūmonės, nesyk įklampino Serbiją į nelaimę, o po nelaimingai karei su broleis Bulgarais taip susipainiojo Milan'o žingsnei, kad nežinojo ant galo, ką su savim daryti. Pradėjo jieszkoti laimės pas visokias politiszkas duris, kėlė vieną po kitam „visokius“ žmones augsztyn, nežinia už ką, ir vėl jūs minė kōjomis be jokios priežasties, pradėjo meilintis pakampese savo dvaro, persiskyrė su paczia — per tai nu-stojo savo svarbumo ir visu gūdonės ir jokios jau dėl jo ne buvo rodos, kaip tik atsitraukti nū sosto. Sostas pritinka tik žmonėms „iszminties“, o ne „sumiszusio proto!“ Įpediniu Milan'o lieka sunus jo Aleksandras I., kurs dar yra per jaunas (gimė 1876 m.), tai-gi, pakol jis paangs ik 15 metu, Serbi-

joje bus regencija, sudėta isz Risticz'o, Prosticz'o ir Belimarkovicz'o.

Rumunijoje seimas priėmė svarbų įstatą parda-vinėjimo valstiszkos žemės reikalaujantiems ukinin-kams. Projekta padavė valstiszku turtu ministeris Lahovary, įpedinis Carpo. Plotas žemės, pavestas dėl iszdalinimo ukininkams, isznesza 1½ milijonu hek-taru (hektar = 1000 qm), o ukininku, reikalaujancziu žemėsyra 205,000. Rundas prižada palengvyti pirkejams kredita bankose iki 600 fr. ant užsigaspadoravomi.

Sūvien. Valst. Sziaurinės Amerikos. Dieną 4. kovo apėmė prezidentura Benijaminas Harrison. Naujas prezidentas gavo valdžią dėka republikanisz-kai partijai, kuri, pergalėta 4 metai atgal demokra-tais su Cleveland'u, szian-dien vėl atsigriebė. Dėl Harrison'o tēko iszpainioti nesusipratimą su Vokietija ką apie protektoratą salu Samoa ir pervesti reformą mokeszcziu, dėl kurios turėjo trauktis Cleveland. Savamjame credo Harrison kalba apie reikalingumą prigulinczio isztyrimo budo imigrantu ir svetim-taucziu reikalaujancziu naturalizacijos; žada užlai-kinti ir sustiprinti sataiką su kitomis valstijomis; dalyke Panamos perkasos stato protestą priesz tą užmanymą, kurs gali užtraukti ant Sūvien. Valst. negeidžiamą priežiūrą; aiszkei sako apie nedaleidimą skrausti tiesas Sūv. Valst. ant salu Samoa ir kt. Kad ne Samoa ir Vokieczei, kad ne Panama ir Fran-cuzai, tai prižadėjimus savo galėtu Harrison iszpildyti visus.

Muzika.

Linksmi.

Per musu pievą eina kas.

Prisiuntė Gaigalas.

Per mu - su pie - vą ei - na kas, Bre - da per dum - bly - ną Tur jūd - mar - gę ser - me - gą Ir rau - do - nas žė - kes,

link-smai bar-szkin kapszt, k., k., Ry - ja var - lę sznapszt, szn. szn. kas tai gal at - my - ti?

Tu mislyji tai gandas yr. Breda per dumblyną, Tur jūdmargę serme-gą, Ir raudonas žekes. Linksmi barszkin: kapszt, kapszt, kapszt, Ryja varlę sznapszt, sznapszt, sznapszt, Ne tai yr gandrienė!

Isz produktiszku turgavieciū.

Iszvežimas isz Rusijos nekuriu javu prasideda daugintis; tai patvirtina didesnis skaitlius iszvesztu javu paskutinėje ne-dėlioje vasario, sulyginant su paskutinia nedelia sausio. Zemiszki Lietuvos iszdirbinei iszšveža į svetimas szalis per szias parubežinias muitvietes: per Eidkunus-Virbalį, Jurburgą, Lie-pojų (Libavą) ir per Rygą. Rygos ūstas dabar užszales, per tai zcionai nėra suvis kelio; užszalis taip-gi ir Nemunas, pertai ir Jurburgas yra uždarytas dėl Lietuvos javu. Per Virbalį (Eid-kunus) nū 18. iki 24. sausio Karaliaucziaus geležinkeliu iszveszta: 110,000 klg. vikiu, 828,976 klg. avižu, 100,000 klg. kvieciū, 35,000 klg. žirniū, 60,030 klg. miežiū, 40,267 klg. pupu, 106,000 klg. lininiu sėmenu, 10,000 klg. dobilu, 1,561,956 klg. lesziuku, 430,000 klg. linu, 29,825 klg. kanapiu, 108,470 klg. skudura, 22,932 klg. malku, 16,380 klg. lentu, 44,444 klg. tabako, 5169 klg. lasziniū. Isz Vokietijos-gi tame laike parvežta: 10,060 klg. druskos, 165,000 klg. silkiū, 6400 klg. tuszcziu bertainiu, 10,420 klg. glauberinės druskos, 115,000 klg. angliu ak-meniniu. Nū 15. iki 20. diena vasario iszvežta: 179,590 klg.

vikiu, 160,600 klg. avižu, 139,697 klg. kvieciū, 79,434 klg. žirniū, 89,501 klg. miežiū, 20,000 klg. pupu, 90,000 klg. lininiu sėmenu, 20,000 klg. dobilu, 20,000 klg. motiejuku, 2,765,696 klg. linu, 839,828 klg. kanapiu, 69,826 klg. skuduru, 166,969 klg. medžio, 49,140 klg. malku, 10,000 klg. tabako, 165,682 klg. lasziniū. Iszvežta-gi isz Vokietijos per tą laiką: 280,000 klg. silkiu, 12,250 klg. maszynu, 10,080 klg. glauberinės druskos, 10,180 klg. geležinės blekės, 5000 klg. tabako, 4660 klg. arbatos, 20,470 klg. kavos, 840 klg. tuszcziu bertainiu. Nū 15. iki 31. sausio geležinkelei nuleido į Liepojaus ūstą 6600 vagonu: 700 vagonu rugiu, 2000 miežiū ir 9400 vagonu. Isz Liepojaus per visą mėnesį grūdi iszvežta pardaviniu už 6,102,016 rbl.; per visus-gi pereitus metus 50,978,867 rbl. Ižežta-gi isz svietur grūdije už 1,332,105 rbl.; per visus-gi metus (1888) už 22,212,137 rbl.

Kasztai frachtu ir asekuracija už pervežimą javu laivais isz Liepojaus isznesza už pudą: kvieciū į Londoną frachtu 5,40 + asek. 0,48 = 5,86, į Amsterdam'ą 7,04 + 0,41 = 7,45, į Ste-tin'ą frachtu 4,82. Už pudą rugiu į Amsterdam'ą 7,19 + 0,28 = 7,47, į Stetin'ą 4,92; už pudą miežiū į London'ą 5,67 + 0,29 = 5,96, į Amsterdam'ą 5,96; avižu į London'ą 6,64 + 0,29 = 6,93, į Amsterdam'ą 8,66, į Stetin'ą 5,92. Isz Karaliaucziaus:

*) Kilogramas = 2,4 svaru.

kviečiai i London'a 4,25 + 0,41 = 4,66, i Amsterdam'a 4,26 + 0,36 = 4,62; *rugei* i Amsterdam'a 4,34 + 0,25 = 4,59; *avižos* i London'a 5,21 + 0,26 = 5,47, i Amsterdam'a 5,22; *miežei* i London'a 4,46 + 0,26 = 4,72, i Amsterdam'a 4,47. Kasztai pervežimo iz *Neu-York'o* i London'a isznesza nū pudu 11,06 kap. Kasztai pervežimo javu nū *Aleksandrovo* i Berlin'a (su visais mokeszczais) pareina i 1,0 markiū už vagonu (610 pudu), arba po 12½ kap. už pudą.

Pažiūrėkime, kokia prekė iszdirbiniu ant viduriniu turgaviečių. *Vilniuje*: rugėi už pudą 63 kap.; žirnei 72 kap.; avižos 53 kap.; miežei 53 kap.; grikei 74 kap.; kviečiai 98 kap.; jūda dūna 2 kap. už svara, pusbalte 2½ kap., balta 3 kap., jautiena 8½ kap.; sviestas 28 kap.; pudas ruginiu miltu geresniu 117 kap., vidutiniu 103 kap., blogesniu 84 kap.; cukraus svaras 13 kap.; druskos pudas 60 kap. *Varszavoje*: jautiena po 11 iki 12½ kap. svaras; niekesnė 8–9 kap.; versziena 12–14, aviena 17–20 kap., kiauliena 11–15 kap.; kurkinas 200–450 (penėtas), kurkė 150, penėti gaidžei po 1 rs. visztos 50–60 kap., pentarkės 75 kap.; antis 45 kap., penėta 60–70 kap.; tetervinai pora po rs. 1; pora kurapku 105 kap.; pora jarubiu 65 kap.; zukiis 90–100 kap. (nū pabaigos vasario uždrausta pardavinėti laukinius paukszczius ir zukiuis); stirna 13–16 rubliū; gyva laszisa po 95 kap. už svara, rukyta po 79 kap. sv.; sudekis po 9–10 kap. sv.; lydeka ir gyvis karpėsi po 22–30 kap. sv., užtrozskusias 9–10 kap.; vežei po 65 kap. kapa; nesudytas sviestas 27 kap. sv.; sudytas 25 kap., smetoninis po 40 kap.; suris 5–40 kap. sv., avinis 20–22 kap., smetoninis suris 20 iki 25 kap., szveicariszkas 25 kap.; kiauszinei 120 kap. už kapa; gruszios po 2–5 kap. už viena, džiovytos gruszios 10–12 kap. sv.; obulei 1–5 kap. už viena, džiovyti obulei 15 kap. sv.; džiovytos slyvos 8–12 kap. sv., slyvos džiovytos užrubežyje 25–30 kap. sv.; valakiszi rieszutai 20 iki 25 kap. kopa, turkiszi rieszutai 16–18 kap. sv., girinei rieszutai 9–10 kap. už kvortą džiovyti grikei 18–30 rbl. pudas; bulvės 180–225 kap. kartis; medus 17–30 kap. svaras; malkos 13–16 rbl. už kubiszką sieksnj; lizdai pievagrybiu (dėl augintoju) 75 kap. svaras; sziaudai 90 kap. centneris, szienas 120 kap. cent.; karvė 55 rbl., verszis 6 rbl. 50 kap.; meitėlis 18 rbl.

40 kap.; parszas 75–150 kap.; cementas 4,50 kap. statine; ūdos su ragais po 8–15 rs.; ant svartyklės nū 60–65 svaru ūda po 11 rs., nū 65–70 sv. po 12 rbl., nū 70–75 sv. po 13 rbl., nū 75–80 sv. 14 rbl., ūdos be ragu po 1½ kap. brangiaus ant svaro, versziū ūdos po 210–320 kap. už pora, arkinės po 4 rbl. 5,50 kap. už kiekvieną; geresni kviečiai 98–108, margieji 93–97 kap. už pudą; geresni rugėi 69–71, vidutinei 62 iki 66; geresni miežei 75–80, vidutinei 65–72. *Seinūse*: kviečiai 102–105; rugėi 66–67; avižos 53–55; žirnei 68–69; miežei 64–70 kap. *Rygoje*: kviečiai 95–107; rugėi 66–67; avižos 58–70; miežei 70–76 kap. *Liepojuje*: kviečiai 85–112; rugėi 66–67; avižos 62–66; miežai 57–70; sėmenys 119–131. *Minske*: kviečiai 90–95; lininė sėmenys 115 kap. *Cukras Varzavoje*: už rafinadą mokėjo 290–297½, už cukrinius miltus 260–262½, už akmenį (24 svari).

Pasikėlimas kurso rusiszku kreditiszku popieriū netikėtai nupuldino prekė brangiū naugiū; labiausiai nuplė prekė aukso ir sidabro. Privatiszki kasėjai, papratė traukti isz pardavimo brangiū naugiū kū didžiausia nauda, ne gali jokiū būdu susitaikyti su sumažinimo savo naudos. Privatiszkos aukso kasyklos ant Ural'iaus pradeda bankrutavoti. Platinos prekė susimažino ant 50 rs. ant pudo (platinos pudas Rusijoje prekiūja dabar 5000 rubliū).

Prėkėsjavu ant užrubežiniu turgaviečių mažai ką persimainė. Laukiami javu surinkimai Indijoje bus szmet menkesni už pernykszcziaus Australijoje ne surinko daugias, kaip po 3 buszelius nū akro, pertai isz Indijos ir Australijos ne bus ką galima iszvežti svietur. Prėkės javu pasikėlė tiktai Amėrikoje. *Neu-York'e*: kviečiai 112–114, *London'e*: kviečiai 117–119, vasarucei 112, kviečiai isz Karaliauczius (lietuviszki) 114, isz Dansko 121; avižos 70–75 kap. už pudą. *Marsilijoje*: kviečiai 108–116, sandomierka 117. *Berlin'e*: kviečiai 107½; rugėi 71½ kap.; avižos 73–78. *Karaliaucziuje*: kviečiai 102. *Danskoje*: kviečiai 107½; rugėi 68; miežei 68–75 kap. už pudą.

Atsakymai.

Vyturini: Sunaudosime!
Lietuvaitei: Patalpissime!

Isz bulletino Vilniaus metereologiszkos observatorijos.

Dienų n. st.	Menėsiu.	Temperatura pagal Celsio termometra.		Drėgumas procentuse.		Daugumas atmo-sferiszku nupū-linū milimetruse.	Barometras.		Szalies ir greitumas vejo metruse ant sekundos.		Debesis.
		maxim. laipsniu.	minim. laipsniu.	maxim. laipsniu.	minim. laipsniu.		maxim.	minim.	maximum.	minimum.	
16	Sausio	-6.4	-7.7	90	86	0.8	764.2	763.2	OS. 3.	OS. 3.	10 N.
17	"	-5.3	-6.8	77	65	8.3	763.3	763.2	S. 5.	S. 4.	10 N.
19	"	-1.5	-6.0	95	94	—	757	749.3	S. 5.	S. 3.	10 N.
21	"	+0.0	-1.7	96	90	7.0	751.2	748	SWW. 3.	NW. 2.	10 N.
22	"	-2.4	-4.4	96	95	—	751.9	750.8	WWN. 2.	0	10 N. St.
23	"	-6.4	-8.5	96	80	—	756.7	753.5	ON. 3.	N. 2.	8. N. Ci Cu
25	"	-1.0	-4.2	96	91	—	749.9	740.5	W. 8.	ON. 2.	9 N. Cu 8.
26	"	+2.8	-5.2	83	60	0.8	745.1	733.7	W. 13.	W. 3.	4 Cu Ci.
28	"	-0.3	-5.4	100	82	—	752.6	745.9	SW. 7.	W. 3.	6 N. Cu. 8.
29	"	+2.0	+1.0	93	85	—	759.1	746.0	W. 4.	W. 2.	10 N.
30	"	+1.4	+1.0	100	88	7.0	745.5	742.8	S. 5.	NW. 3.	10 N.
31	"	+0.7	-1.0	92	90	—	741.4	733.5	SSW. 6.	SSW. 3.	10 N.
1	Vasario	+1.5	-3.6	92	83	7.1	732.2	721.1	N. 9.	OS. 3.	10 N.
2	"	+1.2	-3.4	96	89	—	732.7	727.2	W. 9.	NWW. 2.	10 N. Ci 8.
4	"	-3.0	-11.4	95	85	—	745.9	739.0	ON. 3.	0	10 N.
5	"	-10.0	-19.0	94	74	1.9	747.7	747.2	WNN. 3.	0	2 St.
6	"	-5.6	-7.8	96	73	1.2	755.7	740.1	N. 5.	WSS. 2.	10 N.
7	"	-1.2	-5.8	96	85	—	731.8	730.8	SW. 5.	S. 2.	10 N.
9	"	-2.0	-5.2	96	95	—	728.7	727.1	OS. 5.	S. 3.	10 N.
12	"	-5.4	-9.4	95	70	3.1	748.1	740.5	NNW. 3.	0	10 N. 6 St. Cu Ci
13	"	-11.2	-11.3	95	80	0.7	755.5	751.9	OSS. 3.	S. 3.	10 N.
14	"	-5.0	-6.2	95	85	—	735.5	734.8	OSS. 4.	S. 3.	10 N.
16	"	-0.4	-8.2	99	85	3.6	758.6	738.9	WWN. 3.	0	10 N. 7 Cu.
18	"	-2.4	-9.8	98	79	—	761.4	759.4	SW. 2.	0	8 N. St.
19	"	+1.2	-5.6	96	95	—	753.2	735.2	OSS. 9.	OSS. 5.	10 N.
20	"	+6.6	+1.0	99	73	5.0	734.6	733.1	NWW. 5.	W. 3.	10 N.
21	"	+0.2	-2.4	99	90	1.1	742.1	737.8	S. 3.	OS. 2.	10 N.
22	"	+1.0	-1.5	96	70	2.4	744.5	743.3	ON. 9.	O. 2.	10 N.
25	"	-2.1	-3.6	95	74	—	749.3	746.4	O. 5.	O. 5.	10 N.
26	"	-2.2	-5.0	90	70	—	747.8	745.7	S. 5.	O. 2.	10 N.
27	"	-2.5	-13.0	93	69	—	746.2	744.9	NW. 2.	0	9 N. 3 St. Ci 8
28	"	-4.5	-8.6	98	70	—	747.6	745.4	NWW. 2.	0	10 N.